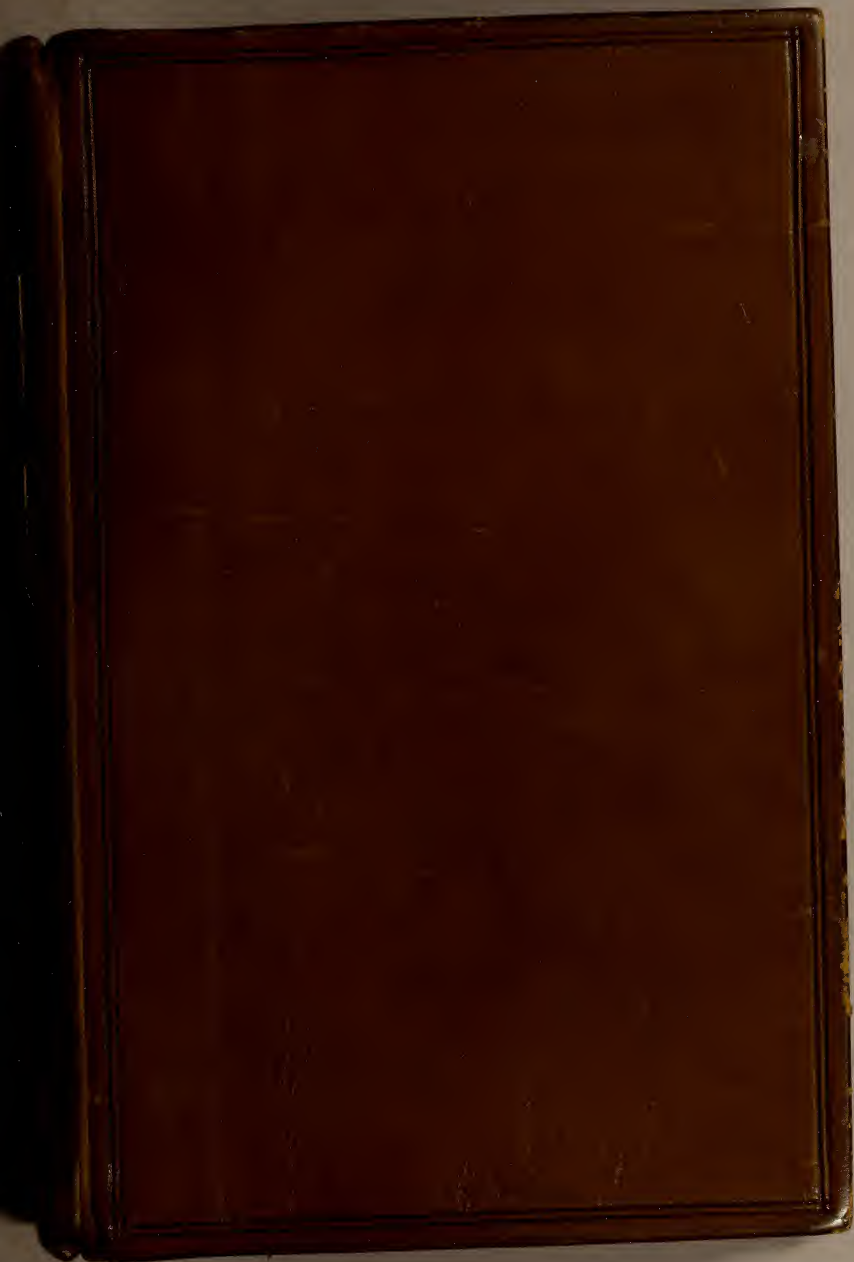

GAUDEO

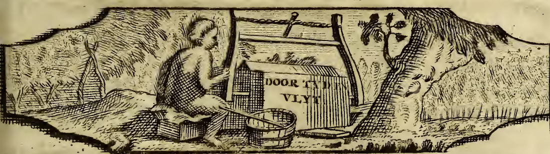
SEER AENMERKELYKE
REYS-BESCHRYVING
na
CONSTANTINOPOLEN,
en
EGYPTEN,
Gedaan in 't Jaar 1605, en vervolgens,
door
NICOLAUS SCHMIDT,

aar in van sijne veelvoudige Togten, en seldsame ontmoetingen door de *Egeische* Zee; van de Eylanden in deselve gelegen; van de Zeden, Gewoontens, en van de Regeering der Volkeren, gelegen aan de Middelandsche Zee langs de Kusten van *Africa* en *Egypten*, seer naaukeurig gehandeld word.

vens een deftige Beschrijving van de Keyserlijke Residentie-Stad *Constantinopolen* in 't bysonder, van het Paleys, de Kerken, en andere voorname Gebouwen aldaar, &c.

Nu aldereerst uyt het Hoogduytsch vertaald.

Met Konst-Prenten en een volkomen Register verrijkt.

TE LEYDEN,
By PIETER VANDER AA, Boekverkoper.
Met Privilegie.

OPDRAGT en VOOR-REDEN.

Den Hoog-Edelen, en Geſtrengen HEER,
FREDERIK METZSCHEN, Heer tot Reichenbach en Frieſen, hare Keurvorſtelijke Doorlugtigheyd van Saxen, Hof-en Juſtitie-Raad, en van het Opper-Conſiſtorie tot Dreſden Præſident,

als mede

Den Groot-agtbaren en Hoog-geleerden Heer NICOLAUS HELFFREICHEN, J.U.D. en Raad van hare Keurvorſtelijke Doorlugtigheyd van Saxen.

Hoog-Edele, Voorname, en Hoog-geleerde HEEREN,

DE *Turkſe* Oorlogen hebben altijd een grooten naſleep gehad van ſeer veel rampen, en onmenſchelijke wreedheden, gepleegd aan die geene, de welke door ongeluk in hare handen ſijn vervallen; Want dewijl ſy een Gevangen oordeelen Lijfeygen, of een *Slaaf* te ſijn, ſoo handelen ſy met hem veel erger, als men in de *Chriſtenheyd* met de Oſſen of Schaapen pleegt te doen. Sy boeyen deſelve aan handen en voeten, drijvenſe op de Markt, bevoelen en betaſten hare Ligchamen, verſchoonende ſelfs die deelen niet, aan welke men niet, als met ſchaamte, kan gedenken; en verkopen eyndelijk deſe rampſalige Menſchen, in eene *Slaverny* of dienſtbaarheyd, die meeſtendeels niet eerder, als met haar leven eyndigt.

Dit ongelukkige noodlot is ook my te beurt gevallen, waar uyt ik egter nog, na veele ſwarigheden en doods-gevaren uytgeſtaan te hebben, eyndelijk op eene wonderbare wijſe verloſt ben, gelijk uyt mijn verhaal verder blijken ſal.

Nademaal dan, Wel-Edele Agtbare en Hoog-geleerde Heeren, de Geſchiedenis en Landbeſchrijvinge van *Turkyen* en *Egypten* altijd geagt is geweeſt, een der voornaamſte ſtukken, waar van de *Chriſten*-weereld groote kennis behoorde te hebben, ſoo hebben ook om die reden veele geleerde Mannen ſig bemoeyt met de *Hiſtorie* van die Volken op te ſtellen, en aan het ligt te geven. Dog, dewijl het voornaamſte oogmerk van die prijswaardige Mannen meer geweeſt is, van de *Form* van *Regeering*, en de *Politique* toeſtand der *Turken* te handelen, als van het gemeene en Borgerlijke leven der Onderdanen, en derſelver Godsdienſt in 't

byſonder; alſoo oordeelde ik, hebbende den tijd van mjne byna-ſesjarige *Slaverny* het geheymſte van hare levenswijſe, door een gemeenen ommegang met de *Turken*, grondig leeren kennen, niet ondienſtig te weſen, dit voorname ſtuk te herſtellen, om alſoo een beknopte en ware kenniſſe van die Volkeren aan mijne waarde Landsgenoten mede te deelen.

En dewijl ik door mijn eyge ondervinding alles geleerd heb, ſoo ſal ik ook niet meer als van 't geen ik een oog-getuyge ben, op het papier ſtellen; om niet anders als enkele waarheyd, vry van alle tegenſpraak, te ſchrijven. En om die reden heb ik ook de *Paspoorten*, de voornaamſte Graven en Stedehouderen van het Koningrijk van *Hongaryen*, dienende genoegſaam voor waaragtige Getuygen van mijn wedervaren, agter mijne Reysbeſchrijving gevoegt. En op dat deſe mijne Reysbeſchrijving den Leeſer nut en voordeelig ſoude ſijn, inſonderheyd den geenen, die met de *Turken* Handel drijven en verkeeren moeten; ſoo heb ik verſcheyde *Turkſche* woorden, en die in de gemeenen omgang meeſt te pas komen, bygevoegt.

Dit weynigje heb ik willen voorſeggen, hoopende en onderdanig ſmeekende, Uw Wel-Edele Agtbare, Hoog-geleerde en Goedgunſtige Heeren, ſult het niet qualijk gelieven te nemen, dat ik dit mijn Werkje U Ed: heb willen opdragen; want ik oordeelde dat dit het eerſte proefſtuk kon ſijn, waar mede ik mijne dankbaarheyd voor ſoo veele weldaden, van U Ed: genooten, moeſt betoonen. Ik ſal vorders niet na laten, om God Almagtig voor U Ed: te ſmeeken, dat hy U Ed: na ziel en ligchaam gelieve te zegenen, blijvende met veel Reſpect

Hoog-Edele, Agtbare, en Hoog-geleerde Heeren,

U Ed: onderdanigſte Dienaar,

NICOLAUS SCHMIDT.

REYS-

Constantinopolen en Egypten, door NICOLAUS SCHMIDT In een Zes Jarige Reystogt, uyt DUYTSLAND Besogt en beschreven.

Milliaria Germanica Communia 15 in uno Gradu

25 50 75 100

Milliaria Gallica Communia quorum 20 in uno Gradu.

25 50 75 100 125 150

EUROPA

GERMANIA

POLONIA

PODOLIA

TRANSYLVANIA

WALACHIA

BOSNIA

SERVIA

BULGARIA

THRACIA

GOLFO DI VENETIA

PONTUS EUXINUS

ASIA

NATOLIA

CARAMANIA

MARE MEDITERRANEUM

AFRICA

ÆGYPTUS

ARABIA

Uytgevoerd te LEYDEN door PIETER VANDER AA met Privilegie

Nicolaus Schmidt

REYS-BESCHRYVINGE
na
CONSTANTINOPOLEN
en
EGYPTEN,
van
NICOLAUS SCHMIDT.

N 't jaar 1605 / als dien swaren Oorlogh tusschen den Rooms-en Turksen Keyser in Hongaryen gevoert / en in alle Steeden van Duytsland, Volk geworven wierd / nam ik / woonende te Dessau, ter liefde van 't in groote gevaar staande Vaderland / ook dienst / nder het Regiment van den H. Grave van Mansveld. Niet lang daar na wierden wy te water / e Donauw af / na Weenen gebragt. 1605.

Op dese Reyse hebben wy weynig ontmoet / behalven de vermaarde en seer gevaarlijke Strudel; ijnde een yselijke Draaykolk / waar in veel Scheepen verongelukken. Ses mijlen boven dese Kolk s een Klooster / den H. Nicolaus, die Beschermeylig van dese Kolk is / toegewijd / en aan wien ook alle voorby varende Scheepen / om eene geukkige Reys te mogen hebben / een aalmoes geven. De vermaarde Strudel in de Donauw.

Wy traden te Weenen aan Land / en wierden / na dat wy eenige dagen daar na gemonstert waren / eerst na Presburg, vervolgens na Raab, alwaar het Keyserlijke Leger lag / gevoert. In dese Plaats hebben wy twee maanden lang stil gelegen / maar moesten daar weder van daan / en te Komorra guarnisoen houden.

Dese sterke Stad Komorra is tusschen twee groote Rivieren / de Donauw en de Waag, gelegen / en Beschrijving van Komorra.

1605. met seer sterke Bolwerken / die aan de Land-zij
van Aardewerk/ maar aan de kant van de Donau
van gebakken Steen gebouwt sijn / wel voorsien
sy heeft daar-en-boven een diepe en seer bree
Water-graft ; dese Stad word van den Keyser w
onderhouden / en is altoos van Oorlogs-behoe
ten wel voorsien ; gelijk ik dan aan de eene ka
van de Stad / op de Wallen / tachentig stukk
Canon getelt heb. Dit Komorra , schoon het e
redelijk groote Plaats is / heeft egter maar ee
Poort / voor dewelke veele Hoofden van Turke
sijnde op Staaken ten toon gestelt / te sien ware
waar na onse Soldaten / als deselve gedrilt wi
den / gelijk als na 't wit / met hare Musquett
moesten schieten.

Tot nog toe heeft my den Oorlog redelijk s
toegescheenen / maar / eylaas , hoe geswind is d
se gewaande soetheyd in eene felle bitterheyd v
keert! Want de Turken met hoopen om Komo
ra swervende / wierd een Bende van ons uytgeso
den / om een hoop / die sig ontrent de Stad l
sien / te verdrijven ; dog dewijl wy ons te swak b
vonden / waren wy genoodsaakt te wijken ;
ik / die een weynig ter zijden af ging / wierd / n
nog vijf andere van onse Bende / gevangen /
Nicolaus Schmidt word van de Turken gevangen. een Kar gelegt / en over de Donauw , daar sy ha
Leger ter nedergeslagen hadden / gebragt. 's Nag
ontrent een uur / moest ik op een Paard klimme
op 't welke sy my / na datse mijne voeten onder d
Buyk van het Paard vastgebonden hadden / na
Graen. Stad Graen , gesleept hebben. De Huysen de
Stad / die al eenige jaren onder het jok der T
ken gesugt heeft / lagen nog voor het meeste
deelte over hoop / de Stads-wallen vervallen /
't welk een seer groote nalatigheyd der Turken i
wel duysenden van onbegrave Ligchamen
Doods-beenderen rondom de Stad / welke sy s
den van Christenen te sijn / die in de Uytvallen /
de Stad van de Turken belegert was / dood
bleven waren.

Schmidt Van Graen, wierd ik verder na Canischa gebrag

n aan een Turk verkogt; die my egter wederom / 1605.
iet veel sin in mijne handeling hebbende / aan een
Hussaar overliet. De Hussaren, om'er in 't voor- word voor de eerste en tweede reys verkogt.
pgaan yets van te gewagen / sijn Ruyters / voe-
ende op haren rug tot cieraad een Arends-vleugel /
n gebruyken seer ligte en snelle Paarden; dog ha-
e Wapenen sijn alleenlijk breede Zabels / met de-
welke sy onder een vlugtende Vyand groote schade
eroorsaken konnen. Dese Hussaar, die my om
ewinshalve gekogt hadde / nam my mee na de
Hongarise Hoofd-stad Buda. Dese voortreffelijke De Stad Buda beschreeven.
Stad is gelegen op een Heuvel / strekt haar seer
ang uyt / heeft een sterk Slot boven haar / en
eneden is / langs het Gebergte / de Voorstad ge-
ouwt / dewelke ook langwerpig / gelijk het Slot
n de Stad is. Dese Voorstad word door de Donauw
fgesneden van de Stad Pest, leggende regt tegen
ver Buda.

Pest legt op eenen moerassigen grond / en kan De Stad Pest.
m dieswille niet wel belegert worden. De Joo-
den-Stad is met een Schipbrug aan Pest vast
gehegt. Het Blokhuys, gelegen op een hooge
Rots / aan de Donauw, heeft naast sig negen
warme Baden / al te samen kostelijk opgebouwt;
want van boven sijnse met Loot gedekt / en van
innen sijn de Vloeren en Tafels van Marmer; in
t midden van dese Baden staan ronde Zarken /
hebbende hare Trappen / op welke men soo hoog
n soo laag kan sitten als men wil. De spring-
ader deser Baden is soo heet / datmen'er / gelijk in
iedend heet water / Eyeren in koken kan; dog de-
e hitte word getempert met kout water / 't welk
yt een Beekje door kleyne geutjens in de warme
Baden geleyt word. Dese warme Baden moest ik /
yt order van mijn Hussaar, ook gebruyken / op
dat hy my / als ik wat opgeklaart was / te duur-
der kon verkopen; Hy liet derhalven al mijn Hayr
glad afscheeren / behalven eenen Lok ter breedte
van een schelling / en een Turks Kleed aantrek-
ken.

In dese gedaante bragt my mijn Hussaar in het

1605. Turkse Leger/ 't welk een mijl beneden Buda, en
twee mijlen in de lengte uytgestrekt lag. Hier wierd
ik aan een Paarde-koper verkogt. Dese Paarde-
koper leyde my/ na dat ik nog maar drie dagen in
sijn dienst geweest was/ door de breede Straat van
het Leger/ en toonde my veele ellendig ter neder
gehouwene ligchamen van Christenen, dewelk
mede van eene soo bedroefde en ysselijke slaver
ny getracht hadden te ontkomen/ maar achter
haald sijnde/ van dese ontmenschte Barbaren
ter neder gesabeld/ en anderen ten schrik in he
Leger gesleept/ en aldaar ter neder geworpen waren
Dit bedroefde schouwspel boesemde my soodani
een schrik in/ dat ik dagte veel liever in mijne ban
den te willen vergaan/ als weg te lopen. Na da
ik/ vol schrik ende benauwtheyd/ de wreedhey
deser Menschen/ en den ongelukkigen staat/ daa
ik my in bevond/ overdagt/ en mijn Paarde-kope
sag/ dat ik dese dingen ter herten trok/ seyde hy to
my/ sie nu toe/ gy ellendige/ dat u uwe eygen
dwaasheyd niet verleyde/ en loopt niet weg/ ge
lijk dese Rampsaligen gedaan hebben/ want gy sult
achterhaald sijnde/ het selfde/ ja veelligt nog erge
Lot/ genieten. Hier op gebood hy my dat ik hem
soude volgen/ 't welk gedaan sijnde/ bragt hy m
voor de Tent van Husan Bassa, Generaal der Turk
sche Armee, en die onlangs de Stad Graen ingeno
men hadde.

Schmid word voor de derde reys verkogt.

Schmid word weder verkogt.

De Tent, daar dese Turksche Veld-Overste i
was/ toonde yets groots en seer pragtigs: wan
sy was seer hoog/ en besloeg eene groote breedte
van buyten was'er een Voorhof/aan weersijden me
Tapijten verciert/ uyt dewelke veele zijde Vaandel
uytstaken/ en in 't midden hingen twee Paardestaar
ten/ sijnde twee hooge en geschilderde stokken/ daa
rondom geschilderd/en in malkander gevlogte Paar
de-hayr was. Van binnen glinsterde de Tent va
Tapisserijen/ daar het goud en zilver soodanig doo
geweven was/ datmen de couleur derselve niet een
kon kennen. Dese Tapijten hadden geen andere ver
beeldingen/ als alleen Sterren en Halve-Manen.

De Tent des Bassaas beschreven.

T

1605.

In dese pragtige Tent bragt my mijn Paarde-kooper / om my aan den Bassa te verkopen. Den Hu-san Bassa sat (met de Voeten over malkander / ge-lijk onse Kleermakers) / in 't midden van die Tent op een Fluwele Tapijt, had een tam Damhertje by hem leggen / 't welk hy streelde / en veel genegent-heyd voor dit Beesje scheen te hebben. Soo dra hy ons gewaar wierd / liet hy my voor hem komen / en my wel besigtigd hebbende / sprak hy tot sijn Tolk, dat die aan my sou hebben te seggen / indien ik hem eerlijk en vroom diende/dat hy my sijne gene-gentheyd over al in sou laten blijken / dog / indien ik ontrouw was / dat ik sekerlijk het ongelukkigste Schepsel des Aardbodems soude sijn. Hier op hem van mijne getrouwigheyd versekerd hebbende / wierd ik by de andere Slaven gebragt.

Hoe de Turken gewoon sijn te sitten.

Na verloop van drie dagen quamen de Janitsers, sijnde de beste Turksche Soldaten / met de blanke Sabel in de vuyst / op dese kostelijke Tent aanlopen / haalden deselve onder de voet / plonderden en roof-den alles wat'er in was; en de Husan Bassa selfs moest sijn leven met'er vlugt redden / en / tot dat den Oproer gestilt was / na Buda wijken. Desen Op-roer wierd verwekt door de Janitsers, om dat desel-ve drie dagen boven de gewoonlijke tijd na hare Sol-dy moesten wagten.

Janitsers plunderen de Tent van haar Bassa.

By dese gelegentheyd vroeg ik / of dese vermetel-heyd der Janitsers niet gestraft wierd? en vernam / dat'er selden groote straffen op volgden / ja dat het dikwils gebeurt was / dat de Janitsers, op hare be-stemde tijd / en maar alleen na drie dagen wagtens / hare Soldy niet ontfangen hebbende / of het Veld verlaten / ofte hare Veld-Oversten om hals gebragt hadden. Dog na verloop van vier dagen quam mijn Husan Bassa weder van Buda te rug / hebbende geld voor de geheele Armee by sig / 't welk hy aanstonds in een schaal woeg / en aan de Oversten uytdeelde; waar door die Oproer / sonder na de stigters verder om te sien / ten eenenmale gestilt wierd.

Oproer onder de Janitsers, en waarom.

Ons Leger vertoefde hier nog een tijd lang / en trok daar na naar Belgrado. Dog de Slaven en an-

1605. dere Boden / gelijk ook de Tenten en andere Baga-gie van Husan Bassa, wierden op Scheepen daar gebragt.

De Stad Belgrado beschreven. Dese Stad Belgrado, gelegen in eene vermakelijke en buyten gemeen schoone Landsdouwe / is redelijk groot / en wijst hier en daar nog verscheyden Overblijffelen van kostelijke Gebouwen aan: maar terwijl de Turken hare Muur na de laatste verove-ringe geheel hebben laten vervallen / gelijkt dese Stad meer na een open Vlek als een Stad. Sy is gebouwt / gelijk meest alle andere Hongarise Steeden / op de Vlakte / en loopt langs het Geberg-te na de hoogte.

Grooze straffe aan de Slaven gepleegt. Dit is de eerste Plaats geweest daar ik de proeven heb moeten uytstaan van mijne ellendige Slaverny. Want / niet wetende / of ten minsten daar niet op gelet hebbende / dat de Turken, om het Volk ten Godsdienst te roepen / geen Klokken hadden / begost ik / na dat een Roeper met luyder keel het Volk tot den Dienst geroepen had / te lagchen; Dog onse Geleyders / gelovende dat ik'er mee spottede, bragten het op heeter daad mijnen Husan Bassa over die/seer toornig sijnde/beval/datmen my aanstonds, volgens hare gewoonte / straffen soude. Alsoo wierd ik op de Vloer nedergeworpen / mijne schoenen uytgetrokken / en op mijn rug gelegt. (Het gebeurt ook dikwils dat de Slaven op haar aangesigt moeten leggen.) Daar na wierd een dikke stok voor den dag gebragt / ter lengte van ontrent drie ellen / en daar verscheyde gaten in waren / daar de touwen / waar mede sy de voeten des Slaafs vastbinden / door getrokken worden. Op desen stok wierden mijn voeten vastgebonden / en twee Turken, aan de eynden des stoks staande / hielden mijne voeten / om de zoolen wel te konnen raken, om hoog / waar op een derde / gewapent in sijn hand met een dikke en taye Haselare stok / soo vervaarlijk op de zoolen van mijn voeten sloeg / dat ik onder dese pijn gedagt mijn leven te sullen verliesen.

Groote wreedheyd der Turken. In waarheyd / 't is een onuytsprekelijke pijn / en van sulken uytwerking / dat men'er de wreedste

Men

Menschen door temmen kan. Dit diend hier nog 1605.
aangemerkt / dat / wanneer de fout des Slaafs niet
al te groot is / deselve sijne schoenen aanhoud; 't
welk een groote verligtinge en genade is: Dog
een Slaaf van een voornaam Bassa yets misdaan hebbende / soo gaat de verwoedheyd van die Menschen
so verre / datse niet alleen den misdadigen / die het
feyt bedreven heeft / op de zoolen laten slaan / maar
alle andere Slaven, hoe onnoosel deselve ook sijn /
moeten dit ellendig noodlot ook ondergaan; dat gemeeneelijk de onschuldige met de schuldige moeten
betalen / en dese straffe geduldiglijk dragen.

Niet lang daar na wierden wy van Belgrado weer weg gesonden / en te water na Nicopolis, op Turks Ruschick genoemt / gebragt. Hier moesten wy onse Reyse te Land voortsetten / en wierden vier en vier
in Manden op Kameelen geladen / van dewelke
wy door geheel Bulgarien, in welk Landschap wy
maar vijf dagen doorbragten / tot Varna, een
Plaats aan de Swarte Zee gelegen / gedragen wierden.

Schmid reyst door Bulgarien.

Op dese Togt hebben wy een schoone en seer vermakelijke Vlakte ontmoet / over welke wy heen trokken / en veele duysenden van kleyne Heuveltjes / der hoogte van een Man / sagen / die alle met gras bewassen waren. Ik vroeg na de reden van dese sekerlijk met studie opgeworpene Heuveltjes; dog de Inwoonders wisten daar geen andere oorsaak van te geven / als dat / gelijk sy van hare Voorouders gehoort hadden / eertijds een bloedige Veldslag op die plaats was geschied / op welke veele duysenden van Menschen om het leven gekomen zijnde / daar onder begraven waren geworden: Andere seyden weder / dat dese Heuveltjes van de Inwoonders selfs opgeworpen waren / op datse haar / in tijd van Oorlog / voor Borstweringen konden verstrekken. Dog dit laatste kon ik niet wel aannemen / om datse hier en daar / en buyten alle Order, gesteld waren.

Aamerkens waardige Vlakte in Bulgarien.

Ontrent twee mijlen van Varna ontmoetten wy verscheyde Turken op Muyl-esels / die een groote par-

Schmid lijd grooten

1605. party Vygen en Rozijnen aan de Swarte Zee inge- kogt hadden. Onse Slaven, stervende byna van honger / baden de Janitsers en andere Geleyders, dat sy ons van de Kameelen af te klimmen / ende op dese Turken aan te vallen / souden toelaten; 't welk geschied sijnde / plonderden wy / ondersteunt sijnde van onse eyge Geleyders / dese Turken, namen alle eetwaren weg; stillende alsoo dien grooten vy- and den Honger / die ons daags te voren seer hard gequelt hadde.

honger, en de Slaven plonderen de Turkse voorkopers.

Komt te Varna aan.

Na dat wy te Varna aangekomen waren / en ik op mijne Vygen en Rosijnen grooten dorst begon te lijden / dronk ik / onkundig sijnde dat het zout-wa- ter was / uyt de Swarte Zee; waar op ik sulk een pijn gevoelde / dat ik meende te barsten / en ik wierd daarenboven nog soo siek / dat ik eenige weken lang op mijn stel niet kon komen.

Schmid reyst verder na Constantinopolen.

Niet tegenstaande mijne siekte / wierd ik / neffens d'andere Slaven, hier ingescheept / en wy quamen / na verloop van drie dagen / te Constantinopolen aan. Op dese Reys sagen wy een seer grooten Vis / welke eenige seyden een Walvis te sijn / die / met sijn staart in 't water speelende / soo hooge Golven maakte / dat wy vreesden met ons geheele Schip omgewor- pen te sullen worden. Onse Turken waren niet wey- nig ontsteld / en voorspelden een groot aanstaande Ongeluk / begonden te bidden / en / gelijk sy in alle hare rampen pleegen te doen / Halla, Halla, dat is / God sy met ons, te roepen. Hier op wierpen de Schiplieden een groote Ton in 't water / waar me- de dese Vis speelde / en hy vervolgde ons niet meer / gelijk hy eerst scheen te sullen doen.

Een groote Walvis in de Swarte Zee.

Hoe de Va- sten by de Turken gehouden worden.

Doe wy de Stad Constantinopolen begosten te naderen / 't welk 's nagts geschiede / scheen desel- ve in vuur en vlam te staan; de oorsaak vernam ik te sijn / dat het juyst in de Vasten der Turken was / gedu- rende welke tijd de Turken seer veel brandende Lam- pen rondom de Ommegangen van hare Thorens hangen / en van den eenen Thoren tot den anderen touwen spannen / aan welke duysenden van Lam- pen hangen / en dese touwen worden dan in de ronde / dat-

datse een Volle Maan vertoonen/dan ook half rond/ om een Halve Maan te verbeelden / omgetrokken / datmen van verre / hier van onwetende / niet anders meend / of de geheele Stad staat in ligte vlam. 1605.

's Morgens wierd ik geboeyd / met nog ses-en-twintig andere Slaven, door de Hout-Poort in Constantinopolen gevoert/en na het Huys van mijn Bassa geleyd / die reeds drie dagen voor ons / te land gereyst hebbende / daar aangekomen was. Soo dra wy in het Huys van den Bassa gekomen waren / wierden ons de banden en boeyen / die ons op de Reys soo hard gevallen hadden / afgenomen. Na verloop van vijf dagen liet ons dese Bassa voor hem komen / die / op een bank voor sijn Paarde-stal sittende / een voor een bekeek / om'er de fraayste Slaven uyt te soeken / dewelke hy den Sultan of Grooten Heer, voor sijn Seraglio, sijnde het Pallais daar in des Keysers Vrouwen opgesloten sijn / soude vereeren.

Hoe Schmid in 't Huys van den Bassa ont-haald is.

Het geval wilde juyst / dat de sinnen van onsen Bassa op een Hongaar, en twee Duytsers, waar van ik de eene was / vielen / om dat dese twee reeds drie jaren lang in den dienst des Bassaas hadden geweest / en de Turkse Taal begosten te verstaan ; Maar voor my / die heel onkundig in hare Taal en Zeden was / wierd nog gebeden van seker Hongaar, die een der voornaamste Bedienden des Bassaas was / en wiens Vader ik te Graen, doen ik daar in Guarnisoen lag / gekend had ; andersints soude ik sekerlijk ook / gelijk mijne Medemakkers wedervaren is / sijn gelubt geworden.

Schmid is in perijkel van gelubd te worden.

Dit verrigt sijnde / heeft de Bassa elk een tot besondere diensten en besigheden afgesondert : Verscheyde moesten schrijven en leesen / andere een Ambagt leeren / de fraayste Slaven moesten den Bassa oppassen / en ik wierd na de Paarde-stal gewesen / om voor Stalknegt te dienen.

Schmid word des Bassaas Stalknegt.

Kort daar na sond onse Bassa een Præsent aan den Turksen Keyser, 't welk wy Slaven dragen / en tot in het Pallais des Keysers brengen moesten. Derhalven wierden ons nieuwe Carmosijn roode Kleederen

De Bassa send den Keyser een Præsent.

1605. gegeven / die wy aantrokken / ende in ordre / vergeselschapt door des Baſſaas Geheymschrijver / nevens nog twee andere voorname Turken, die schoone Damaſte Kleederen aan hadden / de Geschenken na het Pallais droegen. Dese Giften beſtonden uyt alderhande soort van schoone Vrugten / als Limoenen, Citroenen, Vygen, enz. / en ik / die sterker als de andere was / droeg in elke hand een Kruyk / ter lengte van een El / waar in Druyven waren / die / alhoewel een ruymen tijd afgesneden / egter nog soo versch en schoon waren / als offe eerst van den Wijnstok gehaald waren geweest.

Het Pallais van den Sultan beſchreven. Na dat wy byna een uur door de Stad gegaan / en tot het Pallais des Keysers gekomen waren / wierden wy door twee lange Voorhoven geleyd. Voor yeder Voorhof is een groote Poort / waar in de Turken wagt houden: onder de tweede Poort hingen veele met Pijlen doorschoote Harnaſſen en Stormhoeden / welke sy seyden van in verscheyde Veldslagen geblevene Chriſtenen te sijn. Wy moeſten in den tweeden Voorhof een tijd lang vertoeven / daar wy dan onder dak gebragt / en met een Maaltijd / beſtaande uyt Schapen-vlees / Rijſt en Erweten / onthaald wierden. Onder het eeten / wierd ons belaſt / niet een woord te spreken; gelijk dan ook in het heele Pallais soodanig een ſtilte vernomen wierd / dat men'er over verſteld ſtond. Na de Maaltijd quamen des Keysers Pagies, welkers Kleederen ſtijf van goud geborduurt waren / by ons / en geleyden ons tot in het Vertrek des Keysers.

Pagies des Keyſers. Dese Pagies hadden aan de eene ſijde van 't hoofd een langen hayrlok hangen / 't welk de andere Turken op lijf-en levens-ſtraf te dragen / verboden is. Soo dra wy voor den Keyser gekomen waren / moeſten de twee voornaamſte van ons de Mouwen / ſijnde wel drie ellen lang, met groote eerbiedigheyd kuſſen / ende weder rugwaarts met veel nijgen en buygen / uyt het Vertrek gaan.

Groetenisse des Turkſen Keyſers. In 't vertrekken zegenden ons de omſtaande Hovelingen met tranen in de oogen; en ons wierd een koſtelijk Paard / 't welk de Keyser onſen Baſſa wederom vereerde / mede gegeven / wiens Zadel en

en Toom met Paarlen en Goud seer konstelijk doorwerkt was. 1605.

De Vasten der Turken duurde nog al / gedurende welke tijd de Turken 's daags niet eeten / maar de geheele nagt door goede cier maken. Ik in 't eerst hier van onkundig / ging 's avonds by tijds slapen / versuymende hier door mijne Maaltijd / waar door ik sulken honger kreeg / dat ik sekerlijk ongetwijfeld de middelen by der hand gevat soude hebben / indien my niet de goede God op eene sonderbare wijse genadelijk bewaard hadde. Want / willende mijn Roskam tusschen de balken van den Paarde-stal steeken / vond ik een Papiertje / waar in vier Ducaten ingedraayt waren; welke ik genomen / gewisselt / en eeten daar voor gekogt heb. Het vasten der Turken.

Weynig tijds daar na begost de Pest in Constantinopolen soodanig te woeden / datse in korten tijd meer als 80000 Menschen weg haalde. In het Huys van mijn Bassa alleen / stierven dertig Menschen / dat hy / willende ons nog behouden / genootsaakt was / ons buyten de Stad op sijne Goederen te verplaatsen. Ik moest twee mijlen buyten de Stad / 's nagts op den Wijnberg des Bassaas passen / op dat de Wolven of Wilde Verkens daar geen schade souden doen; maar 's daags was het mijn beurt met de Ossen te dorsschen / 't welk op dese wijse geschied. Pest tot Constantinopolen, waar aan meer als 80000 Menschen gestorven sijn.

Het Koren word op het Veld in een ronde Kring geleyd / dat de Ayeren binnenwaarts gekeert sijn / en twee Ossen worden gespannen voor een vierkantige plank / ter grootte van een Tafel / van onder is dese plank met veele scherpe Keselingen beset; op dese plank gaat men sitten / leydende met een touw de Ossen op het Koren soo lang rondom / tot dat het selve niet alleen uyt de Ayeren / maar ook soo kleyn als gehakt Stroo doorsneden is. In de eene hand hebben sy een houte Schup / waar mede sy het Koren in order leggen / en het uytgedorschte aan een kant doen. De Ossen eeten soo veel als sy willen; en 't is aanmerkelijk / dat dese Barbaren de dorsschende Ossen geensints muylbanden. Het Koren dusdanig Dorssen, hoe geschied.

1605. nig uytgehaald sijnde / word / soo dra een wind waayd / met een Schup op de self de plaats om hoog geworpen / en aldus van sijn kaf gesuyvert.

Schmid, halende water, brengt onder het water een Kikvorsch mee.

Onder het dorsschen quam de Rentmeester van mijn Bassa aan / die veynsde grooten dorst te hebben; en hy beval my van mijn Dorsch-plank op te staan / en water te gaan halen. Dit deed desen Rentmeester daarom / wanneer hy sijne Sakken met koren soude vullen / dat hy van my niet beklapt soude konnen worden. Alsoo liep ik na het naaste Beekje / en vulde mijn kruyk met water / doende te gelijk een grooten kikvorsch in de kruyk. Soo dra ik weder by de Rentmeester gekomen was / eyschte hy het water; dog / siende in de kruyk / wierd hy de Kikvorsch gewaar; waar op hy soo toornig wierd / dat het weynig scheelde / of hy soude my seer jammerlijk geslagen hebben. Want de Turken hebben eenen afkeer voor de Kikvorsschen, even eens als wy voor de Padden hebben / gelovende datse fenijnig sijn.

De Turken vreesen voor de Kikvorsschen.

Een voorbeeld daar van.

Hy bond my echter de handen op den rug vast / en bragt my in Constantinopolen voor mijn Bassa, geweldig over mijne boosaardigheyd klagende. Hier op liet de Bassa den Tolk roepen / die my in de tegenwoordigheyd des Bassaas na de reden vroeg van soodanige vermetelheyd en boosheyd. Ik my seer diep buygende / en / volgens de gewoonte der Turken, des Bassaas voeten kussende / antwoordde / dat het niet geschied was om den Rentmeester te vergeben / gelijk hy hadde geklaagt / maar gemerkt hebbende / dat hy sijne Sakken met mijnes Heeren koren wilde vullen / daarom had ik den Kikvorsch in de kruyk gedaan / om daar door gelegentheyd te krijgen van den Bassa de ontrouwigheyd sijnes Rentmeesters te konnen bekent maken. Hier over was de Bassa seer gramstorig / sette den Rentmeester van sijn dienst af / en vereerde my vijftig Aspers, drukkende te gelijk met sijn duym op mijn mond: ('t welk de Turken altijd pleegen te doen / wanneerse behagen hebben in d'een of andere aangename dienst aan hun geschied) / en seggende / gy sijt mijn beste.

Schmid

Soo dra de Pest in Constantinopolen opgehouden had /

had / moest ik weer na de Stad / ende in mijn Paarde-stal. Dog ruym een maand daar na / quam mijn Bassa te sterven. 1606.

't Is seer aanmerkelijk / dat de Turkse Keysers, wanneer een Bassa komt te overlijden / van al het vermogen desselfs / het sy Contanten, andere Goederen/en selfs de Slaven,de eenigste Erfgenamen sijn; welk regt sy haar aanmatigen / en daar is niemand/ die'er een eenig woord daar tegen mag spreken. word een Slaaf des Keysers. Groot regt des Turkschen Keysers, op de nalatenschap van een Bassa.

Alsoo geraakte ik ook onder des Keysers Gevangenen / ende in de hardste Slaverny des weerelds / gelijk uyt de Beschrijvingen van de Reysen / die ik als een Slaaf de Sultans heb bygewoont / sal gesien worden.

EERSTE REYS.

IN 't Jaar 1606 / ruste de Turksche Keyser een Vloot ter Zee uyt/tegen de Ridders van Maltha, en de Spaanjaarden, die al een tijd lang de Zeevaart der Turken gestoort / en deselve verscheyde Scheepen afgenomen hadden/ als mede om den Tribuyt, dien de Egyptenaren jaarlijks moeten betalen/af te halen. Over dese Vloot had sekeren Bassa, sijnde een Overste over 50000 Man / en 300 Turkse Galeyen, het bestier. Ik wierd derhalven nevens d'andere Slaven ook t'Scheep gebragt/ moedernaakt uytgetrokken / behalven een Linne Scheeps-broekje met een roode Muts / 't welk my gegeven wierd / en daar na op de Roeybank gesmeed. De Turken rusten een Vloot uyt tegen de Ridders van Maltha en de Spaanjaarden.

Terwijl de Vloot gereed was om te zeylen / quam order van 't Hof / dat wy eerst na Catta, een Plaats aan de Swarte Zee gelegen / souden varen / om twee honderd Slaven, waar van wy niet te wel voorsien waren / op de Vloot te nemen. Dese Slaven waren op de Grensen van Rusland weg-gehaald / en den Sultan vereert. Veele Russen tot Slaven gemaakt.

De Stad Catta, omringt met een sterke Muur / is gelegen op een Peninsul; in de kleyne Tartary aan de Swarte Zee; Het Land daar ontrent is niet alleen seer vrugtbaar / maar de Handel ter Zee maakt De Stad Catta beschreven.

1606. maakt de Inwoonders seer gelukkig ; want alle Gevangenen die in de handen der Tartaren vallen / worden te Catta verkogt ; dat alsoo in dese Stad dikwils meer als eenige duysenden van gevangene Polen, Littauwers, Ruslanders, ende Wallachers verkogt worden.

Na verloop van vijf weken / welke wy met dese Reys doorgebragt hadden / voer de Vloot uyt / en wy quamen ten tweeden dag na ons vertrek met onse Galeyen te Gallipolis aan.

Gallipolis beschreven. De Stad Gallipolis is wel groot / maar heeft geen Stads-muuren / en de meeste Huysen sijn of vervallen / of seer slegt opgehaalt. Buyten de Stad ontmoet men een meenigte van Thuynen, warme Baden, ende Wind-molens. Gelijk nu de naam deser Stad sweemt na Gallien, alsoo vroeg ik na de Stigting van de selve / en bequam ten antwoord / dat de Oude Galliers deselve gebouwt hadden.

De Kasteelen Sesto, en Abydo, waar gelegen. Ten derden dag quamen wy te ankeren in den Hellespont, by de twee vermaarde en over malkanderen leggende Kasteelen / Sesto en Abydo. Sesto is gelegen in Europa, en Abydo in Kleyn-Asia. De Zee is daar soo smal / datmen met een Kanon van d'eene tot d'andere kant kan over schieten. Alle Schepen / soo wel Turksche als die van de Christenen, moeten hier de Zeylen strijken / hare Ankers laten vallen / en soo lang stil leggen / tot dat sy een Paspoort ontfangen hebben. Dese Kasteelen sijn / schoon deselve op hooge Bergen leggen / egter niet soo sterk als'er gemeenlijk van gesproken werd ; want de Muuren sijn soo oud en vervallen / datse geen Kanon-schoot konnen uytstaan. De vrugtbaarheyd der Bergen is andersints seer vermaart / want behalven het schoone varssche water ; soo wassen daar in grooten overvloed Olyven, Dadelen, Citroenen en Limoenen.

Troja beschreven. Wy vertrokken hier van daan heel vroeg / en quamen op den vierden dag niet ver van de eertijds vermaarde Stad Troja te ankeren. De plaats / daar op Troja gestaan heeft / gelijkt veel meer na een

Wilder-

Wildernis / als na een Stad; want men ontmoet nog Muur nog Huys / in tegendeel siet men niet anders als Heuvelen / bewassen met wilde Heggen en Struyken; en de Turken hebben de steenen / tot opbouwing en herstelling harer vervalle Kasteelen / daar van daan gehaald / dat'er niets als maar eenige Kelders overgebleven sijn / in welke nog eenige arme Armeniers woonen / die sig geneeren met den Lucks-vangst / sijnde schoone gesprikkelde Dieren / ter groote van een Vos / en wegens hun schoon Vel seer beroemt. Dese Dieren worden op dese wijse gevangen: Sy graven een diepe Kuyl in de aarde / doen'er een hongerig Lam in / en dekken daar na dese Kuyl met dunne takjes van Bomen en groen Loof toe: het Lam van honger bleetende / soo komt dit Dier op dese Kuyl toeschieten / valt'er in / en word daar in of dood geslagen / of met een strik levendig daar uytgehaald. 1606.

Wy vervolgden onse Reys / en voeren langs een seer hoogen Berg / waar op een groot Kasteel gebouwt was; dit Kasteel word bewoond van Griek-sche Christenen, die / om sig in de Letterkonst te oeffenen / uyt Griekenland hier na toe reysen / en in groote rust / mits aan den Grooten Turk haar Tribuyt betalende / haar leven door brengen. Seker Kasteel van Griekfche Christenen bewoond.

's Anderen daags voeren wy al langs het beroemde Eyland Lemnos heen / en bleven by een schoon groot Vlek stil leggen. De Bassa of hoogste Bevelhebber van dit Eyland / quam onse Bassa op sijn Schip groeten / en vereerde hem alderhande soort van Vrugten / als Meloenen, Limoenen, Citroenen; Wy versagen ons ook met soet water en andere behoeftigheden / en de Bassa van dit Eyland wierd / sijn afscheyd van onsen Bassa genomen hebbende / onder het lossen van ons Canon, tegen den avond weder aan Land geset. Het Eyland Lemnos.

Het Eyland Lemnos word hedensdaags Stalimene genaamt / en is seer vermaard wegens de Gezegelde Aarde, of Terra Sigillata, die by de Medicijnmeesters seer bekent is / en hier in overvloed gevonden word. Stalimene.

Tus-

1606. Tusschen Troja en het Eyland Lemnos ontmoetmen in Zee seer veel gevaarlijke Klippen/datmen genoodsaakt is alle nagt een Schildwagt op de lange ysere Punt/ die voor de Galey is/ te leggen; dese Schildwagt heeft aan een lange stok een Lantaarn gebonden/om voor uyt te sien/ de Klippen te ontdekken/en den Stierman voor gevaar te waarschouwen.

Lesbos, het Eyland. Na twee dagen zeylens quamen wy aan Lesbos, een Eyland / 't welk tegenwoordig Metelino genoemd word. Hier hebben wy drie dagen stil gelegen / en onse Vloot met alderhande Vrugten / Wijn en Water voorsien.

De Eylanden Chio, Icaria, Samo, Coo. Hier op zeylden wy / terwijl de wind goed was / voort / ende voeren de Eylanden Chio, Icaria, en Samo voorby. Maar aan 't Eyland Coo, van de Turken Stancora genoemd / lieten wy de Ankers vallen. Hier hadden wy arme Slaven, na een soo moeyelijken arbeyd en sware moeyte / een weynig rust / en wierd aan een yder van ons eenige Vrugten tot verversschinge toegereykt.

Na twee dagen uytgerust te hebben / verbolgden wy onse Reys na Rhodis toe / en voeren het Landschap Doris, 't welk sig ver in Zee uytstrekt / voorby. Wy kregen ook in ons gesigt de eertijds seer beroemde Stad Gindus.

De Stad Gindus. Dese Stad is tegenwoordig seer vervallen / en heeft selfs niet de minste teekenen meer van haar oude luyster; de Turken noemense Capochio, en maken'er geen werk meer van. Gindus alsoo ter slinker / en het beroemde Eyland Creta aan de rechter zijde voorby zeylende / quamen wy na drie dagen zeylens met de geheele Vloot te Rhodis aan. Wy souden dit Eyland wel eer bereykt hebben / maar de contrarie en onstuymige winden slingerden ons dan gints dan herwaarts / dat wy groote moeyte hadden ons aan de linker hand te houden.

Creta.

Het beroemde Eyland Rhodis beschreven. Rhodis een seer kostelijk en vermaard Eyland / is ontrent 20000 schreeden van Kleyn-Asia afgelegen / regt tegen over het Landschap Caria; 't welk een gedeelte van het Koningrijk van Lycia is. Dit Eyland word gemeenlijk dertig Hoogduytsche mijlen in sijn omtrek

omtrek te hebben/ gerekent. De vrugtbaarheyd des-
selfs / bestaande in Wijn/ alderhande Koren/Boom- 1606.
en Thuynvrugten / is uytnemend. De lugt is'er
gesond / en het water aangenaam en soet / ja het
gras soo schoon / en tot de Vee-vokkery soo be-
quaam / dat'er jaarlijks duysenden van vette Os-
sen en Koey-beesten daar van daan gehaald / ver-
kogt / en elders vervoerd worden. Op de Bergen/
die'er in meenigte gevonden worden / sijn veel wilde
Geyten.

De Stad Rhodis, hebbende haar naam met het Eyland gemeen / is reedelijk groot / en op een Heuvel / die allengskens na de Zee afdaald / gebouwd. Rondom de Stad gaat een driedubbelde Muur / met soo veel diepe en seer breede Gragten die vol water sijn. De Zeehaven van Rhodis is seer gemakkelijk / hebbende aan sijn slinkersijde 13 schoone Windmolens. Het Casteel is een der beste Vestingen van geheel Turkyen; want het is rondom met sterke Rondeelen, waar op veel Canon staat / en een seer diepe Graft voorsien; dat het te verwonderen is / dat de Turken dese schoone Stad en Vesting / voorsien sijnde van alle Oorlogs-behoeften / hebben konnen winnen.

De Stad Rhodis beschreven.

De straten van de Stad sijn geplaveyt ordentelijk / en regt / en alsoo altijd suyver. Op de straten ontmoetmen veele ronde om hoog opgaande Gaten/ gelijk de Schoorsteenen / ter grootte van een Ton; dese Gaten sijn met deksels / daar Tegels op leggen / gedekt. Dese deksels worden met een Slot op en toe gesloten; en dienen dese Gaten om'er sig van boven met een Carrol in een diep Verwulffsel / waar in de Inwoonders haar Koren verwaren / neder te laten sakken. Dese Verwulffsels sijn ruym twee Verdiepingen laag / en verstrekken de Inwoonders voor Koren-schuuren; sijnde het Koren daar in voor vuur en andere ongelukkige toevallen / beter verwaart / als in de open lugt; behalven dat / soo kan men 't Koren ook langer goed houden; want sy doen dikwils voor meenigte van jaren Koren op. Dese Verwulffsels sijn van onderen met metsel-

Onderaardsche Vertrekken.

Diepe Verwulffels in de straten van Rhodis.

1606. werk wel voorsien; want / om'er het water up houden / soo mengense haar kalk / in plaats van 't ter / met Boom-oly.

Een Stuk Canon ter lengte van 20 Schoenen.

Midden op de Markt van de Stad Rhodis, een Stuk Canon, ter lengte van 20 Schoenen. Canon is omringt met twintig sterke ysere ring om te langer te konnen dueren; in de Mond st een Kogel / ter gedagtenisse van een seldsame schiedenis. De Borgers verhaalden dan / da Stad Rhodis van de Turken belegert sijnde / dit non, speelende een geheele mijl ver in het Turk Leger / soodanigen schade aan de Turken had to bragt / datse wanhoopten de Stad te sullen kon winnen. Hier op quam een Tovenaar, die het Ca betoverde / dat de Kogel / schoon het Canon no voorsigtig geladen was / egter noopt verder als tot in de Mond van het Canon. Wat'er sy / ik en kon het niet wel geloven. De Bor van Rhodis verhaalden my verder / dat haar S en Eyland den naam van een knop van een Ro sijnde gevonden in het opgraven van de aarde / den gekreegen hebben.

Het Eyland Rhodis van een grooten Draak verlost.

De Borgers der Stad Rhodis vertelden my meer / dat ontrent twee-honderd en vijftig j geleden / een verbaarlijke en venijnige Draak, d de groote schade aan Menschen en Beesten / st het Eyland had onthouden; waar op een C Ridder uyt Vrankrijk, met name Fr. Theod Cossano, was gekomen / die / wel gewapend by sig hebbende twee sterke Bloedhonden / te P desen Draak had aangerand / en na lang strij overwonnen en gedood. En ter eeuwiger gede nisse van die Heldendaad word het hoofd van Draak nog bewaart onder de Poort / daar door na de Haven gaat; hangende dit Draken-ho nog tegenwoordig aan een groote ysere Ketting.

Vliegende Vissen by het Eyland Rhodis.

Wy sagen hier ook / ontrent een mijl Zeewa in / veele vliegende Vissen / ter grootte van een ring / die schielijk uyt de Zee komen opstuyven soo ver als men met een Musquet-kogel sou b ken / vliegen / en dan te gelijk weer in 't water va

Le

Langs de Oever van 't Eyland Rhodis word veel Cattoen gezaayt / 't welk geschied op de wijse van ons Koren-zayen. Dog de Gevangenen doen daar altijd groote schade; want sy trekken het/sonder van de Turken gestoort te worden / uyt / vullen'er hare sakken mee / en verkopen het weder te Constantinopolen, daar niemand na vraagt waar men het bekomen heeft. 1606.

Cattoen, hoe gesaayt word.

Na dat wy een tijd lang / tot dat de Schepen en de Galleyen, met alle Behoeftens voorsien waren / in de Haven van Rhodis stil gelegen hadden / voeren wy met de geheele Vloot weer voort / onsen cours na het Eyland Malta stellende. Het Eyland Candia, hoorende de Venetianen toe / (te weeten, ten tijde van onsen Reysiger, want de *Turken* hebben dit kostelijke Eyland naderhand den *Venetianen* ontnomen, en tot op desen dag beseeten), lieten wy aan onse linker-hand leggen. Hier op geraakten wy weer diep in Zee / en na veele moeyte / wegens de ongestuyme Storm-winden / uytgestaan te hebben / kreegen wy niet alleen het Eyland Malta, maar ook de Schepen en Galleyen van de Malthesche Ridders in 't gesigt. Voor aleer de Turken aan het vegten gingen / wierden de handen van alle Slaven in ysere Banden geslagen / om niet ten gevalle der Malthesche Ridders eenigen opstand in 't Schip te konnen verwekken. Hier op viel onse Vloot op de Schepen en Galleyen der Malthesers aan/versloeg deselve/ en wy kreegen drie schoone Galleyen tot Buyt.

Het Eyland Candia.

Hier op draayden wy met de Vloot na de Kust van Africa, en ontmoetten de Spaansche Vloot / die de Malthesers te hulp gesonden sijnde / te laat quam. Wy setten'er het op aan / sloegense / veroverden vijf Galleyen, en joegen de rest op de vlugt. Daar na voeren wy regt op Tunis aan / daar wy eyndelijk na veel sukkelens en groot gevaar / aanlandden. Het verlangen dat men na het vaste Land heeft / wanneer men soo lang op Zee moet omswerven / is niet te beschrijven; insonderheyd hebben het de arme Slaven seer quaat: want sy moeten / schoonse geboeyt sijn / egter gestadig werken en

De Spaansche Vloot van de Turken geslagen.

1606. roepen / en hebben geen andere verbarssing / als een weynigje Azijn. En dewijl de tegenwinden ons een geruyme tijd van het Land afhielden / moest een Boodsgesel boven op de Mastkorf klimmen / en gestadig omsien / om de vaste Kust te ontdekken. Soo dra had dese Schildwagt het Koningrijk van Tunis niet ontdekt / of hy quam van boven neer / boodschapte het den Patroon des Schips / die hem twee Ducaten / en de Slaven die van roepen afgemat en afgesloost waren / drie Aspers, tot een vereering gaf.

In de Haven van Tunis hadden wy rust / indien het een rust mag genoemd worden wanneer ymand in Keten en Banden gesmeed is.

Carthago, de voornaamste Stad in Africa beschreven.

Na dat wy hier wat stil moesten leggen/verrigteden de Turken in de Stad en op het Land hare saken; maar ik ging de seer beroemde oude Stad Carthago, die tegenwoordig geheel verwoest is / besien. Niet verre van Carthago wierd my de plaats getoont / daar Keyser Carel de V. met de Turken, die Mulasses, Koning van Tunis, uyt het Land verdreven hadden / geslagen / en deselve overwonnen heeft. Waar op ook Keyser Carel desen Mulasses in sijn Rijk hersteld / en onder sijne beschermінge genomen heeft / blijvende dese Tunische Koning des Keysers Vasal.

Tunis.

In het wederkeeren na Tunis, ontmoette ik tien Mannen / die met haar boven-lijf bloot gingen / maar het onder-lijf was bedekt met een ledere Broek / en andere oude vodden: hare Hoeden waren rondom beset met groote Mossel-en Oester-schelpen; om haar ligchaam haddense met een touw aan een geregе Schaapsbeenderen / gelijk als Kettingen hangen / en in hare handen had elk een Luyt / waar op sy over den weg speelden / 't welk een jammerlijk geluyt gaf / en een ellendig schouwspel was om aan te sien. Dese Mannen / op sijn Turks, Turbisch genoemd / lopen in dese vreeselijke gedaante na Meccha, en worden daar voor seer heylige Pelgrims gehouden.

Hier in Tunis wierd onse Vloot weder met alle be-

hoeften voorsien / en wy gingen / na dat onse Bevelhebbers klaar geraakt waren / scheep / stellende cours na Alexandria in Egypten, daar wy met veel moeyte in agt dagen / aanlandden. 1606.

De Stad Alexandria is op een seer sandige grond gelegen / en heeft niets meer van hare oude luyster en pragt over / als de overgeblevene seer sterke / en met veele Toorntjes rondom vercierde Stadsmuur / en eenige andere vervallene en verwoeste stukken en brokken van magtige Gebouwen / welkers steenen en metselwerk genoegsaam den ouden rijkdom en roem dier Stad te kennen geven. Tegenwoordig sietmen'er weynig Huysen / die dog meest vervallen sijn. Aan de Poort is een Kasteel / 't welk door vijftig Janitsers, die van den Bassa uyt Alcair daar gesonden worden / bewaart word; welke Janitsers jaarlijks maar eens afgelost worden.

De Stad Alexandria beschreven.

In de Stad sietmen / gelijk geseyt is / niets merkwaardigs / behalven twee Marmere Colommen, waar van de eene soo groot is als die te Constantinopolen in de Loopbaan / en ook met diergelijke uytgehouwe Beelden verciert; de andere is overhoop gevallen / en in stukken gebroken; dog by dese laatste seggen de daar woonende Christenen, is de Heylige Martelaresse Catharina, om het leven gebragt.

Marmere Colommen, door hare oudheyd beroemt.

Buyten Alexandria sijn veel schoone Thuynen / insonderheyd aan de Nyl-kant / welke met alderhande vrugtdragende Boomen beplant sijn. Dese Stad is vol van Kooplieden / die uyt de Christenheyd, Turkyen, Arabien, en Persien daar met hare Schepen ten anker komen / hare Goederen en Waren verkopen / en weer andere in de plaats ruylen. Wanneer een Schip uyt Engelland of Venetien aankomt / moet het selve dertig duysend Rijksdaalders aan Tol betalen; welk geld de Beeg, of Opperste Bevelhebber van Alexandria, ontfangt / en aan den Bassa, die sig in Alcair onthoud / jaarlijks driemaal honderd duysend Ducaten moet uytkeeren.

Schoone Thuynen buyten Alexandria.

Op de Markt van Alexandria sag ik een grooten Elephant, waar op een Moor, hebbende in sijn hand

Grooten Elephant.

1606. een witte stok daar een ysere haakje aan was / zat / die dit ysselijk Beest soo behendig wist te regeeren / dat men sig hooglijk daar over moest verwonderen.

De Zee-haven van Alexandria. In de Haven van Alexandria bleef onse Vloot stil leggen ; maar onse Schippers huurden kleyne Vaartuygen / waar mede onse Generaal en eenige andere voorname Turksche Bevelhebbers / met nog eenige Slaven , daar ik my onder bevond / op de Rivier de Nyl , na Alcair voeren.

De Stad Reschit beschreven. Voor al eer wy nog te Alcair aanquamen / deden wy de vermaarde Stad Reschit , een halve dag-reys van Alexandria gelegen / aan. Dese Stad is gebouwt op den Oever van de grootste Arm des Nyls. Hier sag ik een deftig Casteel , neffens een schoone Landsbouwe / diergelijke ik nog noyt heb vernomen. Want agter de Stad is een aangenaam Bosch / waar in niet als Dadelbomen staan / en Rijst en Suyker wast'er in grooten overvloed : daarom lokt dese Stad ook veele Koopluiden tot sig / die daar een grooten handel drijven. De Haven is seer gemakkelijk / maar de Stad is met geen Muuren omringt.

De vermaarde Stad Alcair in Egypten. Hier op voeren wy weer voort / en landden te Alcair aan. Dese Stad strekt haar in de lengte uyt / en gelijkt van verre wel na een drie-hoek. Alcair is seer groot / en met een Muur voorsien / die egter niet geheel om de Stad loopt ; want de Nyl, die het grootste gedeelte der Stad voorby stroomt / verstrekt haar genoegsaam voor een Muur. Het Casteel is op een hooge Rots gebouwt / waar uyt men een seer aangenaam gesigt heeft ; want men'er byna de geheele Landstreek oversien kan. De weg / die na het Casteel loopt / is in steen uytgehouwen / dat men by trappen moet opklimmen. Buyten de Stad sijn veel groote Gebouwen / die deselve niet weynig vercieren. Alcair is de grootste en beroemste Handelstad / niet alleen van Egypten , maar ook van geheel Turkyen : Daarenboven heeftse het Gebied over het geheele Land daar ontrent.

De Bassa van Alcair. De Bassa van Alcair is gehouden jaarlijks de summa van agthonderd duysend Ducaten den Keyser

na Constantinopolen, en een gelijke summa na Mecha en Medina Telnabi, daar het Graf van Mahomet is / te senden; waar uyt de groote rijkdom van die Plaats genoegsaam kan gesien worden; ja daar word ook nog veel gelds verquist met de Renegaten, die / om datse het Christen Geloof versaakt / en de Turksche Religie aangenomen hebben / merkelijke sommen genieten.

1606.

moet veel geld na het Turksche Hof leveren.

In de Stad Alcair is een groot Gebouw van steen / daar in met groote voorsigtigheyd veele merktekens gegraveert sijn / dienende om de Inwoonders van de vrugtbaarheyd of schaarsheyd van 't volgende jaar te onderrigten.

Gebouw, daar het merkteken is van het wassen des Nyls.

Want / om dat de Rivier de Nyl alle jaar op sijn tijd overstroomt / en het Land met sijn slijmige en vette grond als mest en vet maakt / soo hangt van die Rivier alleen de vrugtbaarheyd des Lands af. Wanneer derhalven de Nyl ter hoogte van ses ellen klimt / ('t geen men aan het merkteken siet) soo is het een quaat teken / en voorspelt groote schaarsheyd; ses ellen en een half betekent een redelijk goed jaar / dog niet soodanig datse voor Hongersnood souden bevreyd sijn; maar indien de Nyl 7 of 8 ellen hoog oprijst / dan makense staat van een seer vrugtbaar jaar te sullen hebben / en sy maken goede cier / noodigen malkander te gast / singen en springen / en werpen / tot danksegginge voor de goedheyd des Nyls, veel Suyker-broden in de Rivier.

De beroemde Rivier de Nyl beschreven.

Dog het gebeurt ook wel / dat de Nyl nog hooger wast; maar dit en is ook geen goed teken; want het Land / door het veele ende langduurig staande water / als overstelpt sijnde / verdooft word / en kan sijne scheutjens niet uytlaten.

Het wassen des Nyls.

De lugtstreek is seer heet / en het regend hier te Land seer selden / daarom ook de Menschen / wanneerse s' nagts te bed gaan / hare Cattoene Nagtgewaden eerst vogtig en nat maken / om voor de overgroote hette bevreyd te sijn.

De lugtstreek ontrent de Nyl.

De Turken geloven / dat de Nyl sijn oorsprong uyt 't Paradijs heeft; dog dat God de Heer gewild heeft datse verborgen blijft: Daarom word dese Ge-

Oorsprong van de Nyl.

1606. schiedenis / of liever dese Fabel verhaald; te weeten / de Turksche Keyser Soliman, begeerig sijnde om te weeten / waar dog dese Rivier haar oorsprong had / sond vijftig Mannen uyt / om dese Rivier na te speuren / en de oorsprong te ontdekken. Van dese vijftig Mannen / die altijd langs de Rivier gereyst hadden / quamen / na twee jaren reysens / niet meer als maar drie weer te rug / sijnde de rest of van de Crocodillen om hals gebragt / of door andere ongemakken onderwegen gestorven.

De Nyl is niet na te speuren.

Sy verhaalden dan / dat sy op een seer duystere plaats waren gekomen / daar de Nyl met sulken geweld van een seer hooge Steenklip was neder komen vallen / dat van het ruysschen en ysselijken geraas des woedende waters / dese Mannen doof waren geworden / en tot haar dood toe doof gebleven. En dewijl de weg ontoeganklijk / de plaats seer duyster / en dese Mannen doof geworden waren / soo was het onmogelijk geweest verder op te trekken / en den oorsprong des Nyls te ontdekken.

De Nyl in vier Rivieren gedeeld.

Beneden de Stad Alcair word de Nyl in vier Rivieren of Armen gedeeld / waar van egter maar twee vaarbaar sijn / de eene by Damiata, en de andere / die de grootste is / by Reschit.

Ik sag hier veel jonge Moren kinderen in 't water swemmen / die de voorbyvarende om een Aalmoes aanriepen; waar op haar een stuk brood toegeworpen sijnde / sy het met'er haast in de mond namen / en'er als de Kikvorsschen mee na Land swommen.

De Vis-rijkheyd des Nyls.

De Nyl is seer Vis-rijk / insonderheyd by Reschit; dog sy voed ook niet weynig groote Mensch-en Vee-vernielende Beesten op / waar onder wel de Crocodillen de voornaamste sijn.

Beschrijving van de Crocodil.

De Crocodillen komen uyt een Ey / 't welk niet grooter als een Ganse-Ey is / voort. Maar sy nemen soo geweldig toe / datse in korten tijd de lengte van twintig Schoenen aangroeyen. Dese Beesten soeken haar Aas soo wel in 't water als te Land / en verslinden Vee en Menschen; sy konnen op 't Land soo ras lopen / dat hen niemand te voet ontkomen

men kan; ja sy sijn soo stout / datse dikwils de Men- 1606.
schen op de Scheepen / die niet op haar hoede sijn / van boven nederhalen / met haar Buyt uyt het water / na het Land lopen / en daar opeeten; 't welk aanmerkelijk is / datse 't geen sy betrapt hebben / gemeenlijk op den Oever brengen / daar laten leggen / en soo dikwils als sy honger krijgen / na 't Land lopen / en daar van eeten.

De Renegaten te Alcair stellen de Crocodillen seer na / en vangense op dese wijse: Sy binden een hongerig Verken op den Oever des Nyls aan een sterk touw vast; het Verken van honger schreeuwende / maakt den Crocodil gaande / die voetje voor voetje uyt het water kruypt / het Verken opslokt / en wanneer hy weer voort wil / aan het touw hangen blijft; hier op word hy van de Renegaten dood geslagen / die dan een schoone vereering voor hare moeyte krijgen. En ik heb selfs nog een op dese wijse gevange en dood geslage Crocodil by het Kasteel te Alcair sien leggen / en met mijn handen sijn rug en oogen betast. Hoe de Crocodillen gevangen worden.

Het water van dese beroemde Rivier de Nyl is troubel / maar seer soet en aangenaam om te drinken.

Na dat wy veertien dagen te Alcair vertoeft / en onse Bassa den Tribuyt na behooren ontfangen hadde / wendden wy 't weer na Alexandria, nemende onderwegen uyt de kleyne Steeden / daar wy aanquamen / alderhande behoeftens / als ook Rijst / Suyker enz. mede. Schmid reyst weer na Alexandria.

Wy bragten te Alexandria nog 14 dagen door. Maar dewijl het laat in 't jaar was / en wy ook veel tijds hadden versleeten met de Spaansche en Maltheesche Vlooten op te soeken / wierden wy genoodsaakt / wilden wy niet de Stormwinden / die gemeenlijk in dese tijd des jaars heftig wayen / onderworpen sijn / onse Reys te verhaasten. Dog het quam op den suuren arbeyd der arme Slaven aan / en wy wierden soo sterk voort gejaagt en gedreven / dat wy in tien dagen weder te Rhodis aanquamen. De Turksche Vloot word verjaagt van de Maltheesche Ridders.

Hier hebben wy twee dagen gerust / en sijn daar na met een goede wind tusschen het Eyland Candia, Doris.

1606. en het Half-Eyland Doris gelukkig doorgezeyld / en hebben 's anderen daags het Eyland Coo of Lango bereykt / daar wy / om ons te verbarsschen / en van andere noodwendigheden te voorsien / een geheelen dag stil lagen.

Verdere ontmoetingen.

's Anderen daags ontrent de middag voeren wy weer voort / en zeylden in den tijd van vier dagen / de Eylanden Pathmos, Samos, Chio, gelegen in de Egeische Zee / voorby / en landden op den vijfden dag te Lesbos aan / daar de Scheepen na de te rug geblevene Galleyen, die nog twee dagen agter gebleven waren / moesten wagten.

De Zeerovers doen de Turksche Scheepen aan.

Wy zeylden alsoo in goede order na de Hellespont; dog onse Bassa wierd onderwegen gewaarschouwt / dat'er Zeerovers ontrent Tevada waren / die op de Galleyen loerden. Wy kreegen daar op order om ons gereed te maken/en met de geheele Vloot daar na toe te zeylen / om / was het mogelijk / deselve te verslaan of te verjagen.

Vijf Galleyen van de Turken aan stukken gestoten en vergaan.

Dog dit voornemen bequam ons heel qualijk: want tot tusschen Troja en Lemnos gevorderd sijnde/ geraakten door ons haasten de Galleyen op de Steenklippen/ daar ik boven van gemeld heb/ dat'er/ de eene d'andere als voort stootende / vijf Galleyen, haar niet konnende omkeeren / in stukken gestooten wierden / en voor onse oogen na de grond gingen. Van de Galley, daar ik op was / waren reeds tien Riemen gebroken / en wy souden sekerlijk ook omgekomen sijn / indien wy niet door een andere Galley, die juyst voor ons was / waren agterwaarts gestoten geworden. Dit lot had ook des Bassaas Galley, die nog eyndelijk met groote moeyte en arbeyd gered is. Meer als duysend Turken, waar onder veele voorname Oversten waren / lieten hier haar leven / en niet beter sijn de arme Christen Slaven gevaren / waar onder egter nog eenige waren / die haar door middel van planken gered hebben.

Waarom de Slaven de vryheyd bekomen.

De Turken, schoon de mededogentheyd by haar als verstorven was / scheenen egter nog yets daar van overgehouden te hebben; want sy hebben dese arme Slaven, die haar soo wonderbaarlijk uyt de baar=

vaarblijkelijke dood gered hadden / op vrye voeten gesteld / Paspoorten gegeven / en deselve na Spaanje laten gaan. 1606.

Uyt dese vijf Galleyen, geladen met Geld en andere kostelijke Goederen / is / tot groote droefheyd der Turken, om dat het nagt was / byna niets gered. Verlies der Turken.

Soo dra den dag aanbrak / herstelden wy onse Galleyen, die niet weynig geleden hadden / en stelden cours na de twee reeds genoemde Kasteelen / Sesto en Abydo: daar wy ankerden / en onse Vloot met alle noodwendigheden voorsagen. Hier op zeylden wy voort / en quamen 's anderen daags te Gallipoli aan; daar wy egter / om dat het goede wind was / niet lang vertoefden / maar geduurig / en sonder eenige Haven aan te doen / langs de Kust van Thracien voeren / tot dat wy by een Dorp / tien of elf mijlen van Constantinopolen gelegen / aanquamen. Sesto en Abydo.

Hier wierden onse Galleyen in goede order gesteld / en wy zeylden met groote vreugde regt op Constantinopolen aan / daar wy 's anderen daags / twee uuren voor Sonnen opgang / gelukkig aanquamen. Gallipolis beschreven.

Met dese Reys hebben wy seven maanden doorgebragt / en de winter had ook eenige weken geduurt.

Wy arme Gevangene Slaven wierden van de Galleyen gehaald / en na Galata in een daar toe besteld Huys / daar geen gemak of geralt in was / gebragt. Want dit Huys is een Gevangenis / daar in yder Gevangen sijn eygen Vertrek heeft / bestaande in veele vierkantige beschotten / die boven malkander sijn / gelijk in de Bykorven de huysjes van de Byen; dese Vertrekken sijn vol van ongedierte / datmen daar door meerder ongemakken leyd / als op de Galleyen selfs. Nu en dan kreegen wy wel eens verlof / om over het water na Constantinopolen te varen / en langs de Huysen een Aalmoes te gaan bidden; dog om dat het selden geschiedde / en wy twee aan twee geboeyt / het ontfangene deylen / en nog het meeste aan onse Turksche Schildwagt / die ons over al geleyden moest / gedwongen waren uyt te keeren / soo kon'er weynig overschieten / en Galata, de verblijfplaats der Slaven.

wy

1607. wy leeden de grootste honger en kommer / die dikwils een Mensch / indien hy niet op de saligheyd van sijn ziel dagt / tot wanhoopen soude verleyden: Waar voor God de Heer alle vrome Christen Gevangen gelieve te bewaren.

TWEEDE REYS.

De Turken rusten sig een Oorlog, tegen de Maltheesers en Spaanjaarden.

IN 't jaar 1607 ontrent onse Vasten, rustten de Turken wederom een groote Vloot toe / bestaande uyt 350 / soo Scheepen als Galleyen. Met dese Vloot trokken sy weder tegen de Maltheesers en Spaanjaarden op / dienende met eenen om den Tribuyt uyt Egypten af te halen. Ik wierd / nevens 800 Christen Slaven, op de Galley van de Generaal Bassa gedaan; en wy hebben op de wijse als te voren gemeld is / onse Reys en cours genomen.

Doe wy ontrent Troja by een Dorp aangeland waren / kogt onse Bassa een Egyptische Kat / om'er de Ratten en Muysen/die in soo grooten getal op ons Schip waren / dat wy 's nagts niet konden rusten/ te vangen.

Een Rat bijt Schmid in sijn Tee.

Ja het gebeurde eens / dat 's nagts in mijn slaap een Rat de stoutigheyd had / van aan mijn groote Tee te knagen / en een stuk daar uyt te bijten / (sijnde nog ten huydigen dag het merkteken daar van aan mijn Tee); waar van ik groote pijn gevoelde.

Een Bekken uyt de Zee gehaald.

Tot Rhodis genaderd sijnde / beval de Bassa, dat hem sijn Knegt water soude brengen om'er sig mee te wasschen. De Knegt liet uyt onvoorsigtigheyd het silvere Bekken / daar het water in was / in de Zee vallen; waar over de Bassa soo toornig wierd / dat hy beval dese Knegt op staande voet ter neder te sabelen. Dog tot sijn geluk quam'er een witte Moor, sijnde aan het eene oog blind / en hebbende een lamme voet / sig aangeven om dat Bekken weer uyt het water te halen. Dese Moor dan sprong in de Zee / die daar wel 40 vademen diep was / en haalde het Bekken tot groote verwondering van ons alle daar uyt / en gaf het aan den Bassa, die hem 10 Rijksdaalders daar voor vereerde; dog onder de-

se

se Conditie, dat hy eenen Rijksdaalder / die de Bassa in Zee wierp / nog eens soude ophalen; 't welk dese Moor met groote behendigheyd al weder volbragt / en desen Rijksdaalder daar-en-boven behield. 1607.

Hier ter plaatse soude ik / indien d'Almagtige God ons niet bewaart had / een groot ongeluk gestigt hebben: Want ik wierd in een Kamer gesteld / om'er sorg over te dragen / en deselve wel te bewaren; ik stak ondertusschen een Kaars op / klevende de Kaars tegen de planken van het Schip aan / en liet / om dat ik na elders geroepen wierd / het ligt / sonder verder om te denken / branden. De reuk van het glimmende hout (want de Kaars tegen de planken aanvlakkerende / stak het hout in brand) wierd soodanig alomme verspreyt / dat de Turken het geheele Schip doorliepen / en eyndelijk mijne onvoorsigtigheyd ontdekten. En waarlijk het scheelde niet veel / of wy souden alle te grond gegaan sijn / indien het niet by tijds ontdekt was geworden; want niet ver van de Kaars stond een Ton / gevuld met Buskruyt / die / indien het vuur soo ver had konnen komen / de heele Galley in de lugt sou hebben doen vliegen.

Schmid had byna de Galley in brand gestoken.

Ik wierd derhalven als een moedwillige Brandstigter voor den dag gehaald / en moest op staande voet op mijn rug gaan ter neder leggen / ontfangende op mijne voetsolen 50 slagen / daar na keerden sy my om / en sy gaven my een gelijk getal slagen op mijne Billen; waar van ik sulken pijn leed / dat ik in agt dagen nog sitten nog staan kon; sijnde dit eene bedroefde waarschouwinge voor my / om in 't toekomende met vuur en ligt voorsigtiger te werk te gaan.

Schmid word op sijn voetsolen geslagen.

Hier op liep onse Vloot diep in Zee / en ontmoette boven het Eyland Candia, de Scheeps-Vlooten der Maltheesers en Spaanjaarden. Wy vielen'er op aan / maar sy verweerden haar dapper; dog eyndelijk door de meenigte van onse Scheepen en Galleyen overweldigt sijnde / konden sy het niet langer tegen houden / en moesten / met agterlating van tien Galleyen, mitsgaders al het Volk en Goederen dat op de-

Gevegt ter Zee, tusschen de Maltheesers, Spaanjaarden, en de Turken.

1607. deselve was / deynsen / en de vlugt nemen.

De Turksche Vloot wend het na de Kust van Africa.

Hier op wendden het onse Turken na de Kust van Africa, en quamen te Alexandria aan / daar wy veele Scheepen uyt Persien, Engelland, Portugal en Vrankrijk vonden / die Goederen inladeden. Dog wy hebben met afhaling van de Tribuyt te Alexandria, te Keschir en Alcair niet langer als eenen maand doorgebragt; nemende wederom den weg / die wy het jaar van te vooren genomen hadden / en bleven niet langer van Alexandria tot Rhodis toe onderwegen / als negen dagen; welke Plaatsen over 500 Fransche mylen van malkander gelegen sijn.

Rudischo, de Stad beschreven.

Wy vertoefden te Rhodis niet lang / ja onse Bassa vreesde soodanig voor de Stormwinden / dat / indien hy soo lang vertoefd had als de Bassa, die voorleede jaar de Vloot commandeerde, hy misschien geen beter lot als den anderen soude hebben gehad. Wy voeren alsoo / om dat de wind goed was / na de Egeische Zee toe / en deden geen Haven aan / behalven te Rudischo, eene Stad / gelegen op de kant van Europa, en ontrent tagtig Fransche mylen van Constantinopolen.

Kort verhaal van dese Reys.

Hier ter plaatse hebben wy / wagtende na de Galleyen die eerst 's anderen daags aanquamen / een weynig gerust / en sijn na twee dagen en nagten zeylens gelukkig te Constantinopolen aangekomen.

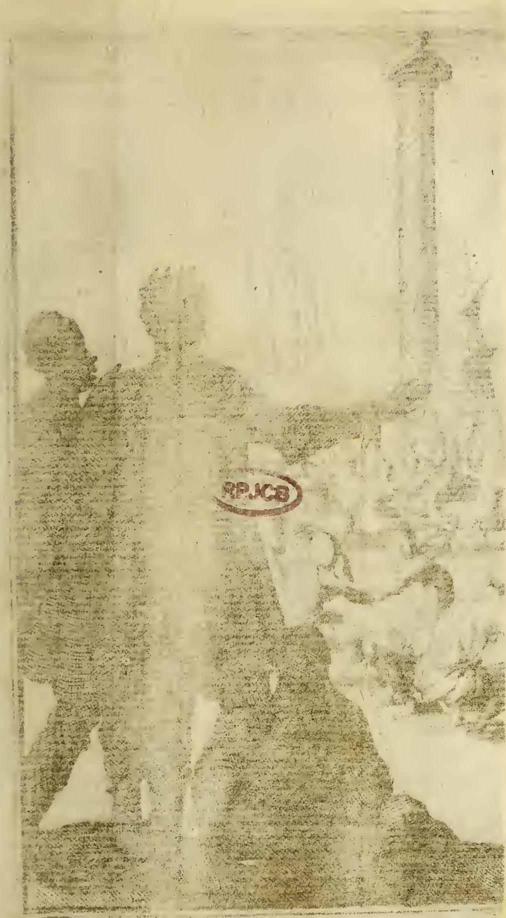
Op dese Reys hebben de Turken meer voorspoet gehad als op de voorgaande; maar wy arme Slaven hebben ook nog eens soo veel moeyte en arbeyd moeten doen; ja daar waren eenige / die / niet langer konnende roeyen / soodanig geslagen wierden / datse een weynig tijds daar na / tot groote droefheyd van ons / overleeden / en in de diepe Zee geworpen en begraven sijn.

DERDE REYS.

Derde Reys van Schmid, om in Egypten

In 't jaar 1608 / wierd wederom een Vloot uytgerust / om den Tribuyt en andere noodwendigheden uyt Egypten af te halen / en wy hebben onse

cours

N. Schmidt. Pag. 31.

cours genomen op de wijse als de twee voorgaande reysen / daarom sal ik ook de beschrijving der Eylanden / die wy reeds aangedaan hadden / ende waar van in mijne twee Reysen gemeld is / voorby gaan / en alleen verhalen 't geen ons op dese Togt ontmoette. 1608. den Tribuyt te halen.

Wy quamen dan gelukkig te Alexandria aan / en hebben met verrigting onser saken te Alexandria, Reschit, en Alcair, niet langer als drie weken doorgebragt; schikkende ons aanstonds weder na de terug-reyse.

Na dat wy te Alexandria ettelijke dagen vertoeft hadden / wierd ons geseyd / dat'er buyten de Stad een Moren-dans soude gehouden worden. Wy gingen'er na toe / en sagen de sotheyd niet sonder lagchen aan: Want daar waren vijftig Moren, dansende en huppelende op gebooge knien in een ronden kring / hadden in hare handen houte doosen die hol / en van binnen met bellen voorsien waren / waar mede sy malkander op de rug en billen sloegen / en hare monden in honderden van misselijke gedaantens setteden / datmen sig / hoewel het meer na eene raserny / als fraayigheyd geleek / egter niet onthouden kon van lagchen. Een wonderlijke Moren-dans.

Nademaal wy onse dingen in soo korten tijd / als geseyd is / verrigt hadden / begaven wy ons weder Scheep / in hoope van binnen korten tijd Constantinopolen weder te sullen bereyken. Dog soo dra waren wy niet weder diep in Zee / of wy kreegen soo heftige tegenwinden / dat wy genoodsaakt waren met onse Vloot na Syrien te wenden; gelijk wy dan eyndelijk te Tyrus aanquamen / daar wy eenen dag stil lagen. Tyrus, en de plaats daar de Propheet Jonas in Zee geworpen is.

Door aleer wy te Tyrus aangeland waren / wierd my de plaats getoond daar de Propheet Jonas in Zee is geworpen; tot wiens gedagtenis de hier voorbyvarende Menschen nog altijd voor de Visschen / brood in 't water werpen.

Wy vertoefden te Tyrus niet langer als eenen dag / en konden 's anderen daags niet verder / als tot Sidon, komen. Dese Stad heeft ook van Sidon beschreven.

hare

1608. hare oude luyster byna niets als den naam behouden; want men siet'er veele oude vervallene Gebouwen langs de Zeekant / daar egter nog een kleyn en seer arm Stedeken aangebouwt is / met twee oude Kasteelen. Over de vrugtbaarheyd van die Landstreek moetmen sig andersints hoogelijk verwonderen; want de Citroenen, Limoenen, en Granaat-Appelen zijn'er in sulken overvloed/datmen voor een Asper vijftig Citroenen, of vijf-en-twintig Granaat-Appelen kan kopen.

Famagusta in Cyprus.

's Anderen daags zeylden wy weer voort / en deden het Eyland Cyprus aan. Hier sagen wy / dog maar in 't voorby zeylen/de seer vermaarde Stad Famaguste, waar in altijd van den Sultan een sterk Guarnisoen onderhouden word. Wy voeren alsoo ettelijke dagen onder het Eyland Cyprus heen / tot dat wy in de Haven van de Stad S. Nicolo, sijnde sonder eenige cieraad, Muur of Kasteel / ten anker quamen.

Hier hebben wy een weynig gerust / en de Vloot met alle Behoeftens voorsien / zeylende voorts na Rhodis. Het mogt ons hier niet gebeuren / dat wy rusten / maar moesten al weder aan den arbeyd / en soodanig voort-roeyen / dat wy binnen den tijd van een maand Constantinopolen bereykten.

Turksche Vloot word van de Zeerovers overvallen.

Dog niet alle onse Scheepen hadden dit geluk; want tot byna Troja genaderd sijnde / overvielen ons onvoorsiens de Zee-rovers / die het ons soo bang maakten / dat wy genoodsaakt wierden na een goed heen komen te sien / met agterlating van drie Scheepen / die in de handen der Rovers vervielen. Op dese gekaapte Scheepen waren / behalven het Geld / en andere kostelijke waren / 2400 Christen Slaven, en drie-honderd gemeene Turken. Maar waar dese Zee-rovers t'huys hoorden / nog van wat Landaard sy waren / kon ik niet gewaar worden; dog dit vernam ik wel / dat'er de Turken een groote schrik voor hadden/en een droevig gelaat over het afgenomene toonden. Met dese Reys hebben wy vijf maanden en ettelijke dagen doorgebragt.

Drie hon-

Tot besluyt van dese Reys moet ik nog yets van den

den Hellespont gewagen: te weten / in mijn eerste Reys-beschrijving heb ik verhaald / dat'er geen eenig Schip de twee Kasteelen Sesto en Abydo, die regt tegen over malkander leggen / sonder een van beyden aan te doen / voorby mag zeylen: en het ook onmogelijk is de engte/in weerwil van de Turken, te passeeren. Hoe onmogelijk het nu scheen / soo hebben egter op een tijd 300 Christen Slaven de stoutheyd gehad van het te wagen / en sijn'er ook geluk-kig door gekomen. Want doe Sultan Murath sijn intree binnen Constantinopolen deed / hebben dese Christenen met'er haast / terwijl de Turken meest na den pragt des Keysers en na sijn Gevolg gaapten / Turksche Kleederen aangetrokken / en sonder van de daar staande Wagt ondervraagt te worden / op een Galley gegaan / en met deselve als ook nog een ander kleyn Scheepje / dat daar ten anker lag / na den Hellespont toe gevaren. Doe sy nu 's nagts voorby dese twee Kasteelen moesten / hebben sy op het kleyne Schip / dat sy agter haar lieten drijven / een groote brandende Lantaren gedaan / daar de Turken geduurig haar oog op hadden/ sonder te denken op de Galley, die / om dat het priem-donker was/ stilletjes door de engte passeerde. Nademaal nu het kleyne Schip / sonder Stierman sijnde / langsaam by quam / en niet aan Land voer / begosten de Turken met haar Canon daar op te schieten. Dog het Schip wou als nog niet na de Turken luysteren/ weshalven sy het Schip na setreden / het selve inhaalden / en ten laatsten gewaar wierden / dat'er niemand op was. En dewijl de Turken geen gedagten hadden / dat'er een Galley voorby gepasseert was / soo sijn het de Christenen gelukkig ontkomen.

1608.

derd Gevangene Christen Slaven ontkomen.

VIERDE REYS.

IN 't jaar 1609 hebben wy wederom met een sterke Vloot / een Togt na Egypten gedaan / zeylende tusschen Stalimene en Mytilene heenen / tot het groote Eyland van de Greische Zee / Negroponte. Hier waren wy genoodsaakt 10 dagen stil te leggen / en

1609. en de Scheepen van 't Ongedierte te suyveren.

Het Eyland Negroponte.

Dit Eyland / van de Turken Egribos genoemd / is op de zijde van Griekenland gelegen / alwaar de Zee seer eng en nauw is / en het water 's daags sevenmaal sijn loop door dese engte veranderd. De Inwoonders hebben op dese engte een Molen gebouwt / die / gelijk het water / 's daags sevenmaal voorwaarts / en soo veel maal agterwaarts gedreven word.

Vermaarde Molen te Negroponte.

Dese Molen had 12 gangen. De Turken seyden / dat dit veelvoudige loopen des waters door een wonderwerk / gewrogt door Christus, doe hy op de Weereld verkeerde / geschied was / en ten teken van sijne groote Magt / het water sijnen ouden loop nog onveranderlijk behield. Dog dese vertelling wierd van ons Chistenen, om redenen / niet aangenomen.

Zee-Eyeren.

Hier heb ik Oesters gegeeten / die my seer vreemd voorquamen / en van een bysondere aart waren. Dese Oesters hadden om hare Schelpen veele steekels / gelijk de Egels, en van binnen warense voorsien met groote geele Doopers / gelijk de Eyers. Dese Zee-Eyers worden op den Oever gevonden / en gelijk Hoender Eyers, gesoden sijnde / bevindmense van een lieffelijke smaak; en wy hebben'er veele mee op reys genomen.

In de Steeden van 't Eyland Negroponto heeft men geen soet water / en het selve word maar op een eenige plaats gevonden / en in leedere Sakken / op Esels geladen / daar van daan gehaald.

Waarseggers, van de Turken hoog geagt.

Dewijl de Turken met veel bygelovigheden aangedaan sijn / en hier op dit Eyland een Turksche Waarsegger woonde / soo vervoegden sig onse Bassa nevens veele andere voorname Turken derwaarts / om te vernemen / of sy een voorspoedige reyse souden hebben. Dese Pluymstrijker voorseyde ons eene gelukkige Reys / waar voor hy beloont / en daar na nog / om dat de Reys ook na wensch uytviel / hoogelijk geroemt wierd. Na dat wy dit Eyland verlaten / en te Rhodis aangekomen waren / wendden wy het met de Vloot na het Eyland Malta toe / om aldaar op de Maltheeser Ridders te kruyssen.

Wy

Wy kreegen derhalven / diep in Zee sijnde / kondschap / dat de Soon van den Hertog van Calabria, sijne Bruyd / sijnde de Dogter des Onder-Konings van Sicilien, binnen weynig dagen over Zee soude t'huys brengen. 1609.

Onse Oversten beradden sig hier over niet lang / maar daar wierd aanstonts beslooten / datmen soude voortzeylen / en tusschen de Eylanden Sicilia en Corcyra, soo lang vertoeven / tot datmen sag / wat'er van sou worden. Wy laveerden dan een tijd lang tusschen dese voornoemde Eylanden / tot dat wy tegen den avond drie Galleyen met een schoon en groot Schip / sagen aankomen. Wy vielen op die kleyne Vloot aan / en kondense niet eer / als na verloop van vijf uuren / meester worden. Sy vogten als Leeuwen / bysonder in 't groote Schip ; want onse Turken, het bovenste gedeelte des Schips reeds ingenomen hebbende / wierden van de Christenen, die met Pieken gewapent waren/ door het Verdek / (dat als Tralien gemaakt was) / soodanig in de billen en andere heymelijke deelen des ligchaams soodanig ontfangen / dat het Schip met doode Turken overdekt was. Dog ten laatsten wierd besloten dese Christenen met ziedend heet water t'overwinnen / gelijk dan aanstonds niet anders gedaan wierd / als water te koken ; 't welk sy op de hoofden der Christenen goten / en op dese wijse van 't Schip meester wierden. De drie andere Galleyen vervielen / nevens al den Buyd / en Bruydegom en Bruyd / ook veele Juweelen, kostelijke Kleederen / en al de Bruydschat / in de handen der Turken. Zee-gevegt.

Dog wy dorsten hier niet lang still leggen / uyt vrees / dat de Spaansche en Maltheesche Vlooten ons souden agterhalen ; wy setten derhalven Mast en Spliet by / om voorby Candia te geraken.

Soo dra hadden wy Candia niet agter ons gelaten / of daar wierden eenige Scheepen uyt de Vloot gecommandeerd / om dese schoone en rijke Buyt na Constantinopolen over te brengen. Daar aangekomen sijnde / wierd dese seer schoone / dog niet min bedroefde Bruyt / aan den Sultan vereert / die haar Bruyd des Soons van den Hertog van Calabria word den Sultan vereerd.

1609. in het Serrail, sijnde het Pallais daar des Turksche Keysers Wijven hare wooning hebben/ liet brengen: Nog de Bruydegom/ die de Turksche Religie aannam/ wierd tot de waardigheyd van een Bassa verheven.

Een groot Schip van de Turken verovert.

In het boven genoemde Schip waren vijftig stukken Canon, boven op stond'er een koninglijke Stoel/ nevens een prachtige zitplaats daar de Trompetters op saten / met twee Wind-molens en een Bak-Oven: sijnde het Schip soo groot / dat'er nooyt / soo lang het Turksche Rijk gebloeyt heeft / een van soodanigen grootte is opgebragt. De geene / die begeerig waren het Schip te sien / moesten ses Aspers, (sijnde een Turksche Munt / bedragende soo veel als ontrent hier drie stuyvers) / geven. De Bassa, die het werk uytgevoerd had/wierd verheven tot Capitain Admiraal van alle Oorlogs-Scheepen des Keysers.

De Turksche Vloot reyst na Alcair.

Wy zeylden ondertusschen met de groote Vloot op Alexandria aan / daar wy binnen ses dagen aanquamen; Hier / gelijk ook te Alcair, Reschit, en andere Plaatsen aan de Nyl, hebben wy niet lang vertoeft; want binnen ses weken was de Tribuyt weer ingehaald / en de Scheepen met alle noodwendigheden voorsien; en wy stelden weer cours op Rhodis aan.

Zee Rovers, worden vermeestert en gedood.

Te Rhodis aangekomen / en van daar ses mijlen verder Zeewaarts gekomen sijnde / kreeg onse Bassa narigt / dat'er vier Turksche Roof-Scheepen by seker kleyn Eylandje ten anker lagen / die soo wel op de Turksche Scheepen/ als op die van de Christenen, aanquamen / deselve plonderden/ en de Zee daar ontrent seer onvry maakten. Wy setten het derhalven met de geheele Vloot op haar aan / overvielense / en kreegen al gevangen wat'er was. De Rover / die het gebied over de andere had / wierd met de beenen om hoog aan de Mast opgehangen / en van de beneden-staande Turken met pijlen dood geschooten. De andere wierden altemaal in hare Scheepen tegen de Wand aan handen en voeten gespijkert / en de Scheepen met Teer en Pek gesmeert sijnde / wierden

wierden daar op aangestoken / en soo onder een jammerlijk gehuyl en gekerm met Man en Muys levendig verbrand. 1610.

De Haven van het Eyland / daar dese Rovers waren / was seer nauw / en wel een uur lang / sijnde de Oever aan weerkanten met Citroenen, Limoenen, Dadel en Vygeboomen, soodanig beset / dat dese Rovers geen uytsigt in Zee genoeg konden hebben / om haar by tijds te wapenen / of de vlugt te nemen. Wy lagen hier 14 dagen stil / ons verversschende / en op de Vloot het noodige soete water nemende.

Verder verhaal van dese geschiedenis.

Dewijl het laat in 't jaar / en in de Herfst was / wierden wy genoodsaakt spoedig onse Reys te hervatten ; gelijk wy dan na veele moeyte en sukkelens eyndelijk te Constantinopolen weer gelukkig aanquamen. Op dese Reys verloren wy / bysonder in 't Zee-gevegt met des Hertogs Soon van Calabria, seer veel Turksche Soldaten / en ook Christen Slaven.

VYFDE en LAATSTE REYS.

IN 't jaar 1610 deden wy weer uyt Constantinopolen een Togt na Alcair, en voeren tot Rhodis toe / sonder een Plaats aan te doen / behalven de Haven van het Eyland Chio, daar wy eenige dagen stil lagen.

Het Eyland Chio word van de Turken Sackis genoemt / hebbende een Haven by de Stad Chio, die / hoewel nauw / dog seer bequaam is. Boven de Poorten der Stad Chio, van dewelke twee sijn / d'eene tegen het Eyland / en d'andere tegen de Zee-Haven / waren lange ysere Pinnen / daar wel 60 Menschen-hoofden in staken. Dese Hoofden / seyden de Turken, waren van Christenen, en wel van de voornaamste van Chio, die / doe de Stad van de Turken belegert / en 's nagts Stormenderhand ingenomen wierd / te vooren weygerden de Stad over te geven / en daarom op dese wijse gehandeld sijn.

De Stad Chio.

Van Rhodis afzeylende / stelden wy weer cours op Malta ;

De Stad

1610. Malta; dog wy hielden ons langs de Kust van Africa, en voeren op de Stad Cazales, gelegen op een Half-Eyland / aan. Hier vierde onse Bassa sijn Geboorte-dag / liet veel Schapen en Ossen slagten / en deylde het vleesch onder de Gevangenen uyt / soo dat wy seer vrolijk waren / en goede cier maakten. Dog het duurde niet lang; want 's anderen daags wierden wy drie Scheepen van de Maltheesers en Spaanjaarden gewaar. Dese Scheepen / die daar op ons loerden / lieten wy / dewijl'er meer aan onse spoedige Reys gelegen was / leggen; en voeren op Alexandria aan.

Cazales.

De Turken moeten groot gebrek lijden aan water.

Maar ons overvielen soodanige Stormwinden / dat wy niet aan Land konden komen / en alsoo groot gebrek aan soet water begosten te lijden: En de Nood nam soodanig de overhand / dat selfs onse Bassa geen water meer had om te drinken; weshalven hy voor een kleyne Ton waters / 't welk een arme Slaaf nog bewaart hadde / vijf Ducaten betaalde; sijnde het water nogtans soo bedorven / stinkend / en vol wormen / datmen het siften / en met Suyker en Citroenen eenigsints smakelijk maken moest.

Gevegt met de Moren.

Eyndelijk quamen wy by een Half-Eyland / op de Kust van Africa gelegen / daar soet water was. Soo dra sagen de Moren ons niet aan Land komen / of sy vielen'er met een ontelbare meenigte op ons aan; wy rigtten het Canon op haar / quamen aan Land / en plantten'er een Mortier by / waar mede wy Bomben op haar schooten. Sy weeken wel een weynigje te rug / en onder faveur van haar wijken / haalden wy met'er haast soo veel water als wy krijgen konden; Dog sy vielen weer op nieuw soo hevig op de Turken aan / schietende seer veel met hare Pijlen dood / dat de Turken genoodsaakt waren na de Vloot te keeren. Sy namen ook nog eenen Turk die niet gauw genoeg in 't vlugten was / gevangen / en doorspiesden hem in ons gesigt.

Tribuyt in Egypten uytgehaalt.

Wy voeren hier op weer voort / en quamen na verloop van eenige dagen / te Alexandria aan. Hier op wierd alhier / te Alcair en Reschit, de Tribuyt van

den Turkschen Keyser weer ingeëyscht / en onse 1610.
Scheepen met Suyker / Rijst / en andere Vrugten geladen; 't welk binnen seven weken geklaart wierd.

Soo dra waren wy niet weer Scheep gegaan / en tot ontrent het Eyland Candia gekomen / of wy wierden de Vlooten der Maltheser Ridders, en van de Spaanjaarden, die alhier op ons loerden/ gewaar. Dese Christelijke Vlooten zeylden regt op ons aan / vogten over de ses uuren met de Turken, en dat soo moedig en standvastig / datse onse Vloot niet alleen versloegen / maar ook vijf schoone Scheepen / geladen met geld en andere kostelijke Waren / ten Buyt kreegen. Op onse Vloot bleven'er ontrent 1500 Man dood / en ik geloof dat het getal der Christenen niet veel minder was; want men een geruyme tijd de Zee met Menschen bloed als geverfd sag. Onse Bassa selfs wierd niet ver van de groote Mast / door een Canon-Kogel gedood.

Zee-gevegt tusschen de Spaanjaarden en Turken.

Ik wenschte wel duysend maal / dat het Schip / daar ik op was / mede mogt genomen sijn geweest; dog mijn wensch en hoop waren te vergeefs.

De Spaansche en Malthesche Vlooten hadden ons van voor-en agteren soodanig omcingelt / dat wy eenige dagen lang niet voort zeylen konden / en uyt gebrek van soet water / Honing onder het soute water mengelen moesten / om eenigsints gelaaft te konnen worden. Eyndelijk wierd'er besloote n/ wilden wy niet vergaan met de Vloot / het koste wat het wilde / door te slaan; gelijk ook geschiedde / en alsoo de voornoemde vijf Scheepen by verloren.

Verder verhaal.

Dit groote gevaar ontkomen sijnde / haastten wy ons na de Kust van Asia, en retireerden onder het Eyland Missa. Op dit Eyland was een hooge Berg / bewassen met Olijf-Dadel-en Vyge-bomen. Wy Slaven wierden nevens andere Turksche Soldaten op desen Berg gesonden / om soet water te halen. Wy klommen op den Berg / en daalden weer af in een schoone Valley, insgelijks met een meenigte van de voornoemde Vrugtdragende Bomen bewassen. In 't midden van dese Valley was een

Het Eyland Missa.

1610. groote Kuyl / daar in een Autaar opgeregt was / waar op een Cruycifix stond / dat aan sijn eene zijde Maria de Moeder Gods / en aan d'andere Johannes de Discipel / had. Dese Beelden waren / na men sien kon / seer oud / en scheenen al over eenige honderd jaren opgeregt te wesen. De Turken hadden'er groot ontsag voor / en niemand van haar alle was-'er / die yets onteerde.

Wy verlieten dan deese van de Christenen eertijds gemaakte oude Kuyl / en quamen eyndelijk op een andere / dog seer duystere plaats / daar wy water vonden / onse leedere Sakken vulden / en weder na onse Scheepen keerden.

De Turksche Vloot vliet voor de Spaanjaarden.

Soo dra waren wy niet Scheep / of wy sagen de Malthesche en Spaansche Vlooten al weer op ons aankomen; waar op wy soodanig benauwt wierden / dat selfs onse Turksche Oversten en Bassaas, en alle hare Knegts aan het roeyen gingen / om onder het Eyland Rhodis te geraken / en het aanstaande gevaarte ontkomen; gelijk met grooten arbeyd en moeyte nog eyndelijk geschiedde. Niemand was blijder als onse Turken, dat sy 't nog ontsnapt sijn; want / indien dese Christen-Vlooten ons hadden konnen inhalen / 't geen ik wel duysendmaal gewenscht heb / onse Vloot sou sekerlijk geheel en al verslagen en vernielt sijn geweest.

In de Haven van Rhodis rustten wy uyt / bleven daar eenige weeken lang stil leggen / voorsagen de Vloot met alle behoeftens / en voeren eyndelijk weer voort / nemende onsen weg na Thessalonica.

De Stad Thessalonica beschreven.

De Stad Thessalonica is hedensdaags seer vermaard / ter oorsaak van hare grootte en rijkdom. Sy word van de Turken Soloniki genoemt; en is gelegen aan de Zee. Onse Turken hebben hier veel Lakens / waar mede de Janitsers gekleed wierden / ingekogt. In dese Stad ontmoetmen alderhande Kooplieden / uyt het Oosten en Westen; ik heb selfs Indiaansche Kooplieden hier gesien / 't geen de Stad niet weynig doed bloeyen.

De Witte Zee.

Hier op bevorderden wy onse Reys na de twee vermaarde Kasteelen / Sesto en Abydo, aan de Hellespont

lespont gelegen; en dewijl wy hier een gunstige wind kreegen / zeylden wy van daar na de Witte Zee, en quamen in vier dagen / na ons vertrek van Sesto en Abydo, weer te Constantinopolen aan. 1610.

Met dese Reys hebben wy negen maanden door-gebragt / hebbende weynig geluk / maar veel tegenspoet gehad; Want een groot gedeelte van den Tribuyt was weg / behalven de Scheepen / en soo veel Manschap. De Turken swoeren wel / dat sy het den Malteesers en Spaanjaarden souden betaalt setten / en sig wreeken over soo een groot verlies. Maar of sy het werkstellig hebben gemaakt / heb ik noopt konnen vernemen. En dewijl dit mijn laatste Reys was / en ik kort daar na uyt de Handen deser Barbaren geraakte / gelijk in 't vervolg te sien is / soo oordeele ik 't noodig een nette Beschrijving van de beroemde Keyserlijke Residentie Stad Constantinopolen, aan het ligt te geven / verhoopende de Leeser sal'er genoegen in scheppen / insonderheyd / om dat alles van my / als een oog-getuyge / is aangemerkt en doorsnuffelt. Kort verhaal van dese Reys.

Een nette en nauwkeurige

BESCHRYVINGE

van de Keyserlijke Residentie-Stad

CONSTANTINOPOLEN,

Waar in alle bysonderheden, voornamentlijk de Kerken, het Pallais van den *Turkschen Keyser*, nevens andere Gebouwen, en Straten der Stad, ook de Zeden en Gewoontens, niet alleen der Inwoonders in 't bysonder, maar ook van alle *Turken* in 't geheel, net beschreven, en seer nieuwsgierig aangemerkt worden.

VAn de Naams-oorsprong / en eerste stigting der Stad Constantinopolen, die sekerlijk seer oud is / wil ik tegenwoordig niet gewagen / om dat dese dingen den Christenen genoeg bekent

 sijn;

1610. sijn; maar alleen beschrijven den toestand en gelegenheyd deser Stad / soo als sy voor tegenwoordig bewoont en bestierd word.

Constantinopolen beschreven.

Dese seer vermaarde Keyserlijke Residentie-Stad Constantinopolen, gelegen in Thracia, begrijpt in haren omtrek ontrent drie Hoog-Duytsche mijlen. De Landstreek is uytter maten vrugtbaar/en aangenaam. De Stad is driehoekig / en met een dikke en seer sterke Muur omringt; sijnde egter nog sterker aan de Landsijde / als aan de Waterkant. Men siet binnen de Stad seven kleyne Bergen / en op yder van dese Bergen is een schoone Keyserlijke Kerk gebouwt / welkers namen sijn als volgt:

1. *S. Sophiæ* Kerk, die de voornaamste is.
2. *Sultan Solimans.*
3. *Sultan Bajazeths.*
4. *Sultan Memeths jeni.*
5. *Sultan Memeths eski.*
6. *Sultan Muraths.*
7. *Sultan Selims.*

De Kerken.

De andere Kerken / die een getal van over de duysend uytmaken / worden Mosquéen genoemt; en daar sijn nog andere kleyne Kerkjens / gebouwt van de rijke Bassaas, boven hare Graffsteden; dese Kerkjens / schoon sy niet groot sijn / worden met veele onkosten gebouwt / blinkende deselve overal van kostelijke marmer; en in deselve vergulde ingehouwe letters / uyt. En dewijl het aan een yeder Bassa vry staat / soo veel Kerken te bouwen als hy wil / soo ontmoetmen ook byna in alle straten soodanige Kerken; en ik heb'er over de vijfthien honderd getelt. Behalven dese sijn ook nog verscheyde groote Tempels, van de Turken Tzschummai genoemt/ en nog honderd Kerken / daar in de Christenen haren Godsdienst oeffenen.

Schoolen en Lazarus-Huysen.

Ter zijden van dese Kerken sijn gemeenelijk de voornaamste Schoolen der Turken aangebouwt / als ook Lazarus-Huysen / van de Turken Immareth genoemt. Ik heb over de twee honderd soo voorname Schoolen als Lazarus Huysen / getelt. Veel meer mindere Schoolen worden'er gevonden; want

yeder

yeder een / die maar kan en wil / mag School houden / en de Kinders onderwijsen. 1610.

De Stad Constantinopolen heeft / behalven de Poortjes / daar men maar door gaat / nog negenthien voorname Poorten. Tegen het Zuyden na de Witte Zee, is maar eene Poort / Con-Capi genoemt / die egter / vermits geen Scheepen daar meer ten anker komen / geslooten word gehouden. Tegen 't Westen / aan de kant daar de Seven-Thorens staan / tot aan de Zee-haven / teldmen de volgende Poorten: Poorten.

1. *Jedicola Capi*, sijnde de Poort, door welke men na de *Seven-Thorens* gaat.
2. *Selebri Capi*, de Selebrische-Poort.
3. *Tob Capi*, de Stuk-Poort.
4. *Edreni Capi*, de Adrianopelsche-Poort.
5. *Egri Capi*, de Krom-Poort.
6. *Ejuck Capi*, Jobs-Poort.
7. *Eju Basar Capi*, Jobs-Voorstad-Poort.

Hier van daan / tot aan de Sarraja, sijnde een Brug, tot aan de Haven / sijn de volgende:

8. *Balat Capi*, de Valk-Poort.
9. *Diplo Faneri*, te tweede Lantern-Poort.
10. *Phener Capi*, de eerste Lantern-Poort.
11. *Bali Capi*, de Vis-Poort.
12. *Ali Capi*, de Heylige-Poort.

Buyten dese Poort is een schoone Water-Fontain, waar by eenige Christenen woonen / die het water in de Stad dragen om 't daar te verkopen. De Fontain word / na dese Poort / de Heylige Fontain genoemt.

13. *Un capi*, de Meel-Poort.
14. *Jeni Capi*, de Nieuwe-Poort.
15. *Odun Capi*, de Hout-Poort.
16. *Jenis Capi*, de Koorn-Poort.
17. *Baluck Basar Capi*, de Vismarks-Poort, daar de Galg is.
18. *Tzschifut Capi*, de Joden-Poort.
19. *Wascha Capi*, de Bassaas-Poort.

Dit sijn de Poorten van de Stad Constantinopolen; nu sal ik verder de andere merkwaardigheden op-

1610. optellen / en beginnen met de Markten / sijnde /

12. Groote Markten, op *Turks Caphana* genoemt.
2000. Straaten.
360. Thorens.
80. Gemeene Meulens.
290. Meulens, de Borgers toebehoorende, op *Turks Garsimon* genoemt.
270. Gemeene Bak-Ovens, behalven de geene die in de Huysen der Bakkers sijn.
350. Gaar-Keukens.
350. Herbergen, daar men 's nagts logeert.
118. Huysen, daar Stallingen in sijn, om'er de Muyl-Esels en Paarden der Reysigers in te herbergen.
200. Waterbronnen, op *Turks Tzschesme.*
800. Gemeene Baden, die de *Turken Hamman* noemen.

Badstoven der Turken te Constantinopolen.

De Gebouwen deser Baden sijn seer pragtig opgehaalt / en seer hoog in de rondte gebouwt. De Daken sijn met Loot bedekt / in dewelke glase Lantaarns / om meer ligt te konnen scheppen / gemaakt sijn. De Vloer van binnen is van Marmersteen. Dog daar sijn geene andere Meubilen in / als alleen een Marmere-Tafel / ter hoogte van een Schoen / op dewelke de geene / die binnen komen / en sweeten willen / neer gaan sitten; soo dra yemand op dese Tafel sit / komt een Knegt / die dese Persoon uytkleed / behalven het Hemdd en de onderbroek / en sagjens op de Tafel nederlegt: daar na trekt hy aan de leden des ligchaams / rekt hem handen en voeten uyt; 't welk de Turken geloven seer veel tot de snelheyd en gauwigheyd van een Mensch te doen.

Handeling en wijse van koppen.

Wanneerse koppen / gebruykense een in stukken gebroke Scheermes / waar mede sy in de huyd hakken / en doen daar na / gelijk onse Kopsters, een weynig brandend Vlas in de kop / dat sy op de Wonden stelpen. Aan de kanten van dese Baden siet men veel Verwulffels / waar voor Gordijnen / 14 à 20 Schoenen lang / hangen. Dese Verwulffels

sijn

sijn daarom afgesonderd van de groote Badstove/ om dat men'er soo veel of weynig hette/ als men dan hebben wil/ en van nooden heeft/ kan inlaten. 1610.

Dese Baden worden nagt en dag heet gehouden; want de Turken soo wel 's daags als 's nagts in= loopen en sweeten.

Het Koophuys te Constantinopolen is een groot en pragtig Gebouw/ vierkantig/ seer hoog en ver= wulft. Midden door loopt een kruysweg. In dit Koophuys worden alle kostelijke Goud-Lakens, Da= masten, alderhande Juweelen en Paarlen verkogt; selfs ook de arme Gevangene Christen-Slaven, soo wel Mannen als Vrouwen/ die haar/ wanneer een Kooper komt/ moedernaakt moeten laten upt= kleeden; en de Kooper bevoelt en betast alle deelen des ligchaams/ ook die/ welke de natuer selfs ver= boden heeft t'ontblooten. Egter moeten dat de arme Slaven en Slavinnen, met groote geduld lijden.

Het Koop-huys, sijnde een groot en pragtig Gebouw.

Rondom het Koophuys sijn Kramers Winkels aangebouд/ waar in men alles te koop vind/ wat men maar gedenkt. Soo dra het Koophuys opge= slooten word/ vallen alle Turken op hare knien/ roepende tot God/ Alla, Alla, Alla. In dit Koop-huys is byna al den rijkdom van de Turken opgeslooten. Daar sijn andersins nog meer/ dog slegte Huy= sen/ daar Winkels in sijn; dog sy worden/ schoon= se maar van Leem/ en niet van Steen/ gebouwt sijn/ in hoogen prijs gehouden; want soodanige Huysen worden voor niet minder als 1000 Ducaten verkogt/ daar men hier te Lande (te weeten/ in Duytschland) geen 400 gulden soude willen voor geven. De Huysen der gemeene Borgers en In= woonders sijn ook seer slegt/ en in 't gemeen van Leem gebouwt.

Winkels rondom het Koophuys.

De Turken houden het Papier in groote eere; en waar sy maar een stukje vinden/ bewaren sy het/ en steeken het in de reeten en spleeten van hare Huy= sen. De reden/ waarom sy soo veel werks van het Papier maken/ is/ om dat het Papier het werktuyg is/ daar de naam van God en haar hoogste Pro= pheet Mahometh, op geschreven word. En sy ver= halen

Papier by de Turken in groote eere gehouden.

1610. halen een wonderlijke Fabel dien aangaande; namelijk / sy geloven / datmen / voor al eer men in 't Paradijs kan komen / over een gloeyende Rooster gaan moet; en dat'er eens een Gelovige Muselman of Turk geweest was / die veel Papier bewaart had / ter eere van haar Propheet Mahometh; dese vroome Man was komen te sterven; en doe hy over de gloeyende Rooster in 't Paradijs soude gaan / soo had Mahometh al het bewaarde Papier op den Rooster gelegt / op dat dese vroome Man gemakkelijk en sonder letsel of pijn aan sijn voeten te gevoelen / soude konnen over loopen. Uyt dien hoofde agten sy haar ook verpligt het Papier wel te bewaren.

Een Fabeltje van het Paradijs.

In de Stad Constantinopolen woonen niet alleen Turken, maar ook seer veel Joden en Christenen. En de Christenen staat het vry alderhande Couleuren te dragen / behalven de groene. Want/dewijl de Turken haar alleen als Gelovige Muselmannen dese Couleur waardig agten / soo verbieden sy het den Christenen, als Ongelovigen; en indien'er een Christen bevonden wierd / dit Verbod te overtreden / hy sou moeten of Turks worden / of sijn leven verliesen.

De Christenen mogen alderhande Couleuren dragen, behalven de groene.

Terwijl'er binnen Constantinopolen groot gebrek aan soet water is / soo moet het van over de 20 mijlen ver uyt de Donauw in loope Geutjens na Constantinopolen geleyd worden. Dese Geutjens loopen door veele doorgegrave Bergen / en in de Valleyen sijn groote Gebouwen en Verwulfsels opgehaald / daar dese Geuten op rusten/dat het water op dese wijse in sijn loop niet gestremt word. Daar het water eerst uyt de Donauw word geleyd / is altijd een sterke Turksche Wagt / die sorg moet dragen / dat'er aan het werk geen schade geschied / of dat het water niet mogt met vergift bedorven worden.

Het soete water word met groote kosten na Constantinopolen gebragt.

Op de voornaamste straaten van de Stad / en ook op andere plaatsen / ontmoetmen Huysen / seer kostelijk van Marmer opgebouwt. Rondom dese Huysen sietmen alderhande Bakjes / daar soet water in is / staan. Dit water word voor niet gegeven / en de voornaamste Turken laten gemeenlijk / ter

Veele Marmere Gebouwen op de Straten.

ter gedagtenisse van een van hare overlede Vrienden / daar sy veel genegentheyd voor gehad hebben / dese Huysen bouwen; waarom ook de voorbygaande Man / indien hy soet water wil hebben / ter gedagtenisse van de geen / tot wiens eere dit Huys gestigt is / moet drinken. Daar is ook een Man daar toe besteld / die niet anders doet / als inschenken. Ik heb'er selfs verscheyde malen van gedronken. 1610.

Op hare Feestdagen graven sy twee swaare Balken / die overeynd staan / in de Aarde; aan dese Balken hangt een dik touw / dat byna tot den grond toe neder komt; en voor dese twee Balken is een regt touw gespannen / soo hoog byna als de Balken sijn; aan dit touw hangen Citroenen, Suykerbrooden, en andere kleynigheden. Hier op gaat yemand op het touw / dat tusschen de twee Balken is / sitten / en word geslingert tot aan het touw / daar de Citroenen aan hangen. Wanneer hy nu een Citroen of yets anders met de hand grijpt / soo mag hy 't behouden; maar in tegendeel / kan hy niets betrappen / dan verbeurt hy een Asper aan boete. Het gelijkt na een Schupstoel / by onse Kinders bekent. Kortswijl der Turken op hare Feestdagen.

Alle morgen gaat'er seker Man / daar toe besteld / door de straten van Constantinopolen, hebbende een groote Mand by hem / daar veel Brood in is. Dit Brood word gegeven aan de Honden die geen Heer hebben; en welkers getal over de duysend sijn. Soodanige Honden loopen dikwils / gelijk een Kudde Schapen / langs de straten; en wanneerse dese Man sien / die haar spijsigt / quispelen sy met de Staart / als willende hem hare dankbaarheyd betoonen. Dit Brood is gestigt door een Turk, die het op sijn dood-bed bevolen heeft / dit Aalmoes / soo noemde hy het / de Honden te geven. Die Honden nu / welke van ouderdom of blind / of doof / of andersints ten loopen onbequaam sijn / worden niet / gelijk hier / dood geslagen / of in 't water geworpen en verdronken / maar in een Schip geladen / en op een Eylandje / in de Swarte Zee gelegen / gebragt / al- Honden worden alle morgen gespijst.

waar

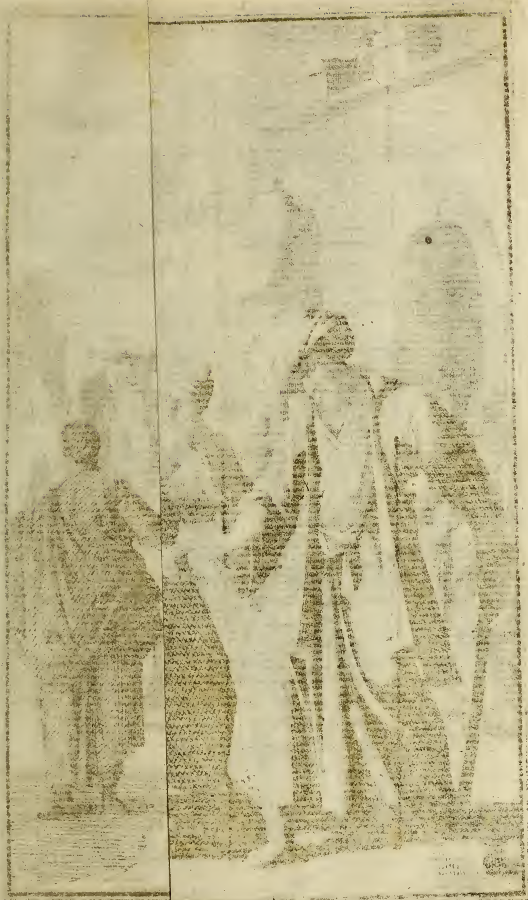
1610. waar mense laat leggen / op dat niet de Stad door de stank van oude Honden geinfecteert word.

Quackfalvers.) Men siet'er ook dikwils Griekfche Quackfalvers langs de straten loopen / hebbende een kleyne Muyl-Esel by haar / daar de Salf-doosen opgeladen sijn. Dese Salf / die met meenigte verkogt word / dient om het hayr te doen uytvallen : Wanneer nu dese Quackfalvers op straat sijn / roepense gestadig aan / Erafchi Tzfchauel trein , dat is / wie moet een goede Hayr-falf hebben ; en wanneer een Vrouws-persoon desen Quackfalver roept / om een doosje te koopen / 't welk geschieden moet / sonder dat sy mag gesien worden / soo geeft sy hem het geld met den rug na hem toe gekeert : want de Turkfche Vrouwen mogen van niemand in hare aangesigten / als van haar eyge Mannen / gesien worden.

Bedelaars. Men siet nu en dan ook Bedelaars , hebbende een tam Hert, dat een Bel om sijn hals heeft hangen/ by haar / langs de straten. Dese Beesten sijn geleert / dat / wanneer de Bedelaar om een Aalmoes bid / en den Naam van God noemt / het Hert sijn hoofd seer langsaam nederwaarts buygt / en een weynigje daar na weder om hoog beurt. De blinde Menschen willen hebben / datmen in hoofd-buygen van soo een Beest een groot wonderwerk sal sien ; en sy deelen ook dese Bedelaars rijkelijk mede / en gevense groote Aalmoessen.

Kortswijl bedreeven met een Eezel. Het gebeurd ook dikwils / dat'er een kortswijlig mensch met een kleyne Meulenaars-Eezel op een van de groote Markten komt/ blindende den Eezel / en latende hem onder de meenigte des Volks lopen ; seggende daar by / foekt nu de Man , die een liefhebber van Vrouwen is. By welke Man den Eezel komt stil te staan / die word uytgelaggen / en elk roept hem nae / fie daar de regte liefhebber , &c.

Straffe der Bakkers , Vleeshouwers en Kramers. In Constantinopolen word goede sorg gedragen / dat de Bakkers , Vleeshouwers en Kramers , het Gewigt niet verminderen nog vervalschen : want alle weeken rijden de Cadies of Regters , met hare Dienders / door de straaten van de Stad / en dat ge-

N. Schmidt. Pag. 49.

gemeenlijk op sulke dagen / daar niemand op ver- 1610.
dagt is; want'er ook geen sekeren dag toe gesteld is / op dat sig niemand daar tegen sou konnen wapenen. Dese Cadies ondersoeken het Gewigt / en wegen de Brooden: indien'er ymand bevonden word / valschelijk gehandeld te hebben / en de misdaad egter nog niet al te groot is / word hy aanstonds op de grond neder geworpen / en de Dienders geven hem / of op de Billen / of op de Voetsoolen / vijftig stokslaagen. Dog gebeurt het / dat een Bakker of Vleeshouwer door de tweede reys betrapt word / soo nemen sy een vierkante Plank / die ontrent 150 pond weegd / en soo groot als een Tafel is: rondom dese Plank hangen Schaapsbellen / en in 't midden is een rond gat / rondom met Blik beslagen. Door dese Plank moet de Bakker of Vleeshouwer sijn hoofd steeken / leggende boven op de Plank het Brood / als het een Bakker is / of Vleesch / als het een Vleeshouwer is / en hy word met dese Plank om den hals / anderen ten exempel, door de voornaamste straaten van Constantinopolen geleyd; en hy mag niet meer / schoon hy'er onder besweek / als twee / of ten hoogsten / drie maal rusten. Dit voorval siet men seer dikwils gebeuren. De Dienders gaan ter zijden van de Plank / slaan met stokken tegen de Schaaps-bellen aan / op dat het Volk het hoore en weete: en sy roepen te gelijk / wagt u Vrienden, voor sulke sonden, op dat gy niet op dese wijse getugtigt word. Ja ik heb selfs dit Regt sien pleegen aan een Meloen-verkoper, die maar te veel gelds voor sijne Meloenen eyschte.

Quade Schuldenaaren hoe gestraft worden.

De Schuldenaars, die niet konnen betaalen / het sy datse Christenen, Jooden, of Turken sijn / worden strengelijk gehandeld: want sy sluyten hem een sware yzere ketting om den hals / al te mets ook wel om het lijf / om niet te konnen weg lopen / en geleyden hem door de Stad Constantinopolen en Galata, anderen ten exempel, latende hem dusdanig geboeyd / soo lang beedelen / tot dat hy tot den laatsten duyt toe / betaalt heeft. Dog dit gaat seer

1610. langsaam voort: want dese beedelende Schuldenaar ontfangt voor elke deur selden meer als een duyt / en om dat hy sijnen bewaarder ook genoodsaakt is te betalen / soo gebeurt het / dat hy dikwils al sijn leven lang moet beedelen / en in de Boeyen sterven.

Eenige Misdadigers worden verdronken.

Wanneer ymand ten water gedoemt is / dat hy moet versuypen; soo hangen sy hem een grooten steen aan den hals / smijten hem 's avonds ten agt uren in 't water: en soo veel Menschen als'er in 't water worden geworpen / soo veel Canon-schooten worden'er gedaan.

De Turksche Keyser laat alle veerthien dagen sestig of seventig Schaapen slagten; dese geslagte Schaapen worden op Ezels geladen / welke houte Zadels / daar yzere haaken aan vast gemaakt sijn / hebben / daar het Vleesch in hangt. Dese op dese wijs met geslagt Schapen-vleesch geladene Ezels worden op een Berg / op Turks Sollimman genoemd / gevoert / en daar los gelaaten. Hier op komen de Koks van de Janitsers, ontbloten haar tot den Gordel toe / en loopen / soo draa'er het teken van loopen gegeven word / op den Berg na dese Eselen. Die geen nu / die eerst een Esel / of by het hoofd / of den staart grijpt / behoud al het vlees / dat op den Esel is / voor hem. Dog het vlees dat op de andere Eselen leyd / word in gelijke deelen onder de andere Koks omgedeeld. Dit Wetloopen geschied / om dese Koks aan te moedigen / dat sy in het toekomende te neerstiger en beter voor de Janitsers sullen koken.

De Koks van de Janitsers hebben een Wetloop.

Groote vryheyd van de Koks der Janitsers.

Dese Koks genieten groote voorregten; want / wanneer sy eenen Misdadiger uyt de handen des Beuls ontweldigen / soo is hy vry / en niemand mag sig daar tegen kanten; en sy dragen ook sorg / dat soodanig een Misdadiger weg komt / en niet meer over dese gepleegde daad gevangen word.

De gevangene Christen-Slaven word toegestaan / datse in de Stad mogen omgaan / om een Aalmoes te eyschen; ja selfs word'er niet na gevraagt / wanneer sy Brood / Vlees / of andere Eetwaren konnen met

lange

lange vingers grijpen; dog onder dit beding nogtans / dat sy niet moeten van de Verkopers betrapt worden; want betrapt sijnde / worden sy jammerlijk geslagen. Andersints hebben sy in Constantinopolen ook voor een gebruyk / wanneer sy yets verlooren hebben / of haar yets ontstolen is / en sy suspicie hebben / dat het yemand van hare Slaven mogt gedaan hebben / soo nemen sy een Haan, setten die onder een Ketel / en brengen de geen / daar sy vermoeden op hebben / by desen Haan. Soo dra de Slaaf by de Ketel komt / moet hy met de hand over den Ketel voelen; begint nu de Haan te krayen / dan houdense hem voor schuldig aan het feyt; kraayt de Haan niet / soo kijkense den Slaaf soo scherp in sijn aangesigt / of hy ook rood word; gebeurt het nu dat hy rood in sijn aangesigt word / soo gelovense dat hy'er de Dader moet sijn; schoon hy niet met al van de saak weet. Dog ik moet ook bekennen / dat de schrik alleen veel Slaven die yets quaads gedaan hadden / verraden / en ontdekt heeft.

1610.

Bysondere wijse van gestolen geld wederom te bekomen.

Men siet ook overal in opene Winkels Waarseggers sitten / van de Turken Hoggen genoemt. Het is een slag van Volk / gelijk by ons de Landloopers / die wy Heydenen noemen. Dese hebben altijd Dobbelsteenen by haar leggen / en gevense de geene / die haar aanstaande geluk willen weeten / in de hand om te werpen. Gemeenelijk laten sy met 12 steenen loopen. Voor aleer sy de Dobbelsteenen over geven / mompelen sy binnensmonds eenige woorden / en blasen op de steenen. Hier op geworpen sijnde / Propheteeren sy / en maken de Menschen honderden van leugens wijs. Voor soodanige Voorsegging moet men 6 Aspers betalen. De Bygelovigheyd gaat soo verre / dat selfs eenige Christen-Slaven, die van sins sijn weg te loopen / na dese Waarseggers gaan / en haar het gevolg daar van laten voorseggen.

Waarseggers.

In 't jaar 1607 gebeurden het / dat ik nevens andere Slaven de Voorhoven van 's Keysers Pallais moest schoon maken en aanveegen. Doe wy besig waren met overal aan te veegen / sagen wy eenige Janitsers aankomen / hebbende by haar een gevan-

Een Turksche Bassa word dood geslagen.

1610. gen Bassa, die een Kasteel aan de Persianen, met de-
welke de Turken in Oorlog waren / had overge-
geven. Soo dra waren sy niet in den Voorhof ge-
komen / of sy overleverden hem aan vier stomme
Menschen. Dese bonden hem handen en voeten
vast / wierpen hem in een steene Zark / en sloegen
hem met daar toe gemaakte Knuppels dood; 't welk
ysselijk en schrikkelijk was om aan te sien. Want
sy sloegen in 't wild / en soo lang / tot dat'er al de
beenderen byna vermorsselt waren. Hoe ontrouw
nu de Turken handelen / blijkt uyt dit voorbeeld;
want de Keyser / gehoord hebbende de overgave van
dit Kasteel / bood hem sijne Keyserlijke Genade en
Vriendschap aan / met versekering / dat hy hem be-
schermen soude / schoon'er eenige waren / die getuy-
gen wilden / dat hy uyt lafhertigheyd sijn Post ver-
laten had. De Keyser sond daarenboven / om hem
te verpligten de Reys na Constantinopolen te spoe-
diger aan te vaarden / een schoon stuk Goud-laken
Dog soo dra was dese rampsalige Bassa niet in d
Stad gekomen / of hy wierd gevangen / en soo als
gesegt is / gehandeld.

Een Vrouw vermoord. Ik heb meermalen verhaald / dat het Gevangen-
huys der Slaven te Galata is / gelegen over het wa-
ter / regt tegen over Constantinopolen. Het gebeurd
eens / dat eenige van onse Slaven, waar onder ook i
was / over wilden varen na Constantinopolen, on
langs de Huysen een Aalmoes te bidden. Soo dr
quamen wy niet aan 't water / of wy sagen ee
doode Vrouw / sittende op een Stoel. Wy verna
men na de reden; en wierden onderrigt / dat het ee
Vrouw was / die haar lange jaren met Christen
Kinder te verkoopen bemoeyt / en veel geld by ee
vergaderd had. Het slegte volkje / nijdig sijnde ove
de welvarentheyd van dese Vrouw / klomme
's nagts door behulp van een Leer in haar Huys
vermoordden deselve / en namen al haar silver / goud
en andere schoone Meubilen weg. En om niet be
kent te worden / of aan niemand vermoeden te g
ven / dat sy in Huys vermoord was / setteden sy haa
op een Stoel / en bragtense 's nagts by het wate
T

De Janitsers, die daar de wagt hebben / sagen wel met het krieken van den dag dese Vrouw / die haar niet beweegde/en een Sluyer over het aangesigt had; maar sy dagten / dat sy sliep / en lieten haar sitten / soo lang / tot dat wy'er quamen/ en de saak ontdekten. 1610.

In 't jaar 1608 hebben drie voorname Joden geboeleert met eenige Vrouwen van seker Bassa; dit wierden de Besneedene des Bassaas gewaar; die voor haar stilswijgen een groote summa gelds van de Joden eyschten. Dese Joden betaalden wel het geld / en gaven nog meer als de Besneedene Fielten geëyscht hadden; dog niet lang daar na wierden dese Besneedene oneenig onder malkander over het geld / en twistten soo hevig / dat het de Bassa gewaar wierd / en na de oorsaak vroeg: Dese bekenden op 't laatst de saak / en verhaalden hem / hoe sy aan het geld gekomen waren. Hier op wierden dese Joden aanstonts gevangen genomen / en kort daar op levendig aan een Spies geregen. Drie Joden gespiest.

Het gebeurde ontrent dese tijd / dat een Meysje van tien jaren / verkragt wierd door een Knegt van een Bassa. Dit Meysje ging haar selfs uyt spijt en schaamte op de straat / daar de Colom van Keyser Constantinus is / verhangen. De Bassa dit ongeval verstaan hebbende / liet sijn Knegt voor sig komen / die de schuld bekent hebbende / egter niet hard gestraft wierd; want hy maar 70 stokslagen voor de Billen kreeg. Een Meysje van 10 jaren verhangt haar.

In 't jaar 1609 adondernam de doenmaals regeerende Turksche Keyser Sultan Achmet, een Kerk te bouwen / welkers Bestek soo groot en pragtig was / datse in geen 15 a 16 jaren / schoon'er dagelijks over de duysend Menschen aan werkten / soude konnen volbouwt worden. En om de Menschen met meerder ernst te verpligten in dese Kerk te komen / liet hy een Bevel uytgaan / dat al de geene / die op hare Feestdagen niet in de Kerk quamen / of betrapt wierden over haren dagelijkschen arbeyd / of ook in de Badstoven, van de Diefleyders souden opgevangen / en op dese wijse gestraft worden: Namentlijk / Een nieuwe Kerk te Constantinopolen gebouwt.

1610. voor dese nieuwe Kerk is een houte paal opgeregt / daar een ysere ring / die men op en toe kan sluyten / vast gemaakt is; de Schender nu van haren Godsdienst word by dese paal gebragt/en de ysere ring word hem om den hals toegeslooten; hier op word hem een Oor op de paal vast gespijkert / en hy word met een bebloed Middelrist van een Schaap of Kalf van den Diender in 't Aangesigt geslagen; anderen ten voorbeeld / datse haar sullen hebben te wagten voor den Godsdienst te schenden of te veragten.

Straffen der Hoeren.

De Hoeren worden te Constantinopolen ook al getugtigt; dog de straf is meer te belagchen / als datmen sig daar over sou ontsetten. In 't jaar 1610 hebben de Stads-Dienaars op bevel des Keysers de openbare Bordeelen moeten gaan visiteeren, daar sy dan in een Huys twaalf Hoeren betrapten / die alle / anderen ten exempel, op de volgende wijse gestraft sijn: Dese Hoeren wierden ruggelings op een Esel geset / die om den hals groote Schaaps-bellen had hangen/de staart des Esels wierd haar in plaats van den Toom in de handen gegeven/en aan de handen vast gebonden; voor hare Aangesigten wierd een met vuyligheyd besmeert Papier gedaan / en sy wierden in dese gedaante door de Stad geleyd. Op het hooren van dese Schaaps-bellen loopt elk een voor de deur / schreuwt en lagt met veele schimpende woorden dese Hoeren uyt.

Dit is wel het voornaamste / dat sederd mijne Gevankenis alhier / en op mijne Reysen voorgevallen / en tot mijne kennis gekomen is. Dog / dewijl het noodlot sig omgekeert heeft / en ik kort daar na uyt dese Barbaarsche Slaverny in de eedele Vryheyd / door Gods genade en groote goedertierentheyd / hersteld ben / alsoo sal ik verder verhalen / hoe ik het ontkomen / en weder in mijn soo lang gewenste en liebe Vaderland gekomen ben.

Na dat ik ontrent vijf en een half jaar / in groote ellende mijn leven in dese ontmenschte Slaverny, sijnde 's Winters aan handen en voeten geboeyt / en 's Somers op de Galleyen gebannen / doorgebragt hadde / heeft het God de Heere belieft / my uyt de

handen deser wreede Barbaren te verlossen / en voor verdere onheylen en rampen genadelijk te bewaren. 1611.

Het gebeurde dan in 't jaar 1611 / dat wy Slaven even eenen dag van te vooren dat wy weder uyt onse Gevankenis souden gehaald / en op de Scheepen verdeeld worden / om met de Vloot na Egypten, den Tribuyt in te halen / te varen. De Moren, die ons bewaren moesten / sagen juyst niet na onse Boeyen uyt / offe alle wel geslooten waren / en gingen / om datse dronken waren / leggen slapen. Myn Boeyen / gelijk ook van nog 20 Ongarische Slaven, waren ontsloten en los / weshalven wy met malkander raad pleegden / en in 't kort overleyden / hoe wy best uyt dese Slaverny konden geraken. Wy overwoegen / dat'er niet een plaats aan het geheele Gebouw was / daar men door kon breken / behalven het Secreet, 't welk egter nog op het water uytquam / daar men niet door kon kruppen / als met groot gevaar van in 't water te verdrinken. Dog / dewijl wy alle swemmen konden / soo besloten wy 't te wagen. Onse Affpraak was dan / dat wy over het water tot een weynigje voorby Constantinopolen souden swemmen / en daar op malkander wagten. Ik passeerde alsoo eerst door het Secreet, en swom myns weegs / tot de plaats van onse Affpraak toe / daar ik eerst aanquam / en soo lang / dog niet sonder groote vrees en benauwtheyd / bleef wagten / tot dat alle de andere 20 gelukkig overgekomen waren. Wy stonden nu hier / dog onseker / werwaarts wy ons keeren of wenden souden / en een goede raad was'er dier. Wy konden hier niet lang stil blijven staan / want den dag sou ons ontdekt hebben / en gingen alsoo naakt en bloot voort / niet als eensame wegen en groote Bosschen soekende.

Schmid raakt uyt de Gevankenis.

Op dese bedroefde en dwalende reys / niet weetende dikwils waar wy selfs waren / aten wy niet anders als Wortelen en Kruyden die wy in de Bosschen vonden. Eyndelijk ontmoetten wy in de nagt / een Boere Hutje / (want 's daags bleven wy stil leggen / en 's nagts vervorderden wy weer de reys) daar wy op toegingen / en na de weg vroegen /

1611. gen / ook waar ontrent wy waren; want wy maar na gissing onse cours genomen hadden. De Boer / die een arme Harder was / had groot medelijden met ons / gaf ons / soo goed en soo quaat als hy selfs had / te eeten: en maakte ons bekend / dat wy nog maar 6 mijlen van Adrianopel waren; en dat wy ons na de andere kant souden hebben te begeven / wilden wy niet door de dagelijks uytgesondene Ruyters / die geduurig de wegen moesten veylig houden / op nieuw weder gevangen worden.

Schmid word te Adrianopel weder gevangen.

Dog wy arme Menschen / onkundig van de wegen daar ontrent / dwaalden uyt een Bosch / en wierden / met het aanbreken van den dag / van twintig Turksche Ruyters aangerant. Wy / sonder Geweer sijnde / moesten ons gevangen geven / en wierden na Adrianopel gebragt / en in de Gevankenis / sijnde een groote Thoren / daar een diep gat onder de aarde is / geworpen. Wat dit voor een benauwtheyd veroorsaakt heeft in het herte van ons arme Menschen / kan nimmermeer uytgedrukt worden.

Adrianopel beschreven.

De Stad Adrianopel, van de Turken Edrene genoemd / is een redelijk groote Stad. Hier van daan loopt een geplaveyde Steenstraat na Constantinopolen toe / sijnde in de 20 mijlen lang. Dese Straat word wel onderhouden / en op deselve is / ontrent 10 mijlen van Adrianopel, een groot Hospitaal gebouwt / gestigt sijnde van een Bassa, waar in alle Reysigers / nevens hare Paarden / voor niet eene nagt gespijst en geherbergt worden. Dese Herberg word met groote vlijt onderhouden. De Menschen worden daar in gespijst / met goed Schape-vlees / en het Voeder der Muyl-Esels en Paarden bestaat uyt Haver of Garst / en Hooy.

Schmid word in een diep gat gezet.

Soo dra quamen wy niet te Adrianopel aan / of wy wierden in een diep gat / daar ik soo even van gesproken heb / geset / lijdende drie dagen lang seer grooten honger / ja ons wierd op den derden dag aangekondigt / dat wy daags daar aan geregt / en gespiest souden worden. De uytterste nood en een schrikkelijke benauwtheyd heeft ons als verstomt /

en

en buyten ons selfs gebragt / en wy vielen op onse knien / smeekten en riepen met de yverigste Gebeden de goedertierne God aan / dat hy ons uyt den mond des blaarblijkelijken doods geliebe te redden. En de Almogende God heeft ons Gebed verhoord / verlossende ons op de volgende wijse. 1611.

De Stokbewaarder of Cipier, van ons Gevangenhuys / was een Hongaar van geboorte; dese voor eenige jaren van een Turks Bassa gekogt sijnde / heeft sijn Heer soo wel gediend / dat hy hem niet alleen de Vryheyd schonk / maar daar en boven nog tot Stokbewaarder van het Gevangenhuys maakte. Dese Hongaar onse ellendigheyd en uytterste gevaar aansiende / had medelijden met ons; en kon ons egter niet uyt de Gevankenis helpen / ten sy hy selfs mee weg liep : want sy souden hem andersints gestraft hebben met die straffe / die ons reeds aangeseyd was te lijden. Hy dan eyndelijk door onse smeekingen / en beloften van 't hem eerlijk te sullen beloonen / overwonnen / besloot met ons alle gevaar uyt te staan / en met ons sijn heyl te versoeken / om eens verlost te sijn van de vrees en benauwtheyd / die de Christenen, sugtende onder het onverdraaglijke Jok der Barbaarsche Turken, geduurig moeten uytstaan. Loopt met de Stokbewaarder uyt de Gevankenis.

Hier op gaf dese Stokbewaarder aan eenige van ons / Sabels, aan andere Bogen en Pijlen, en drie Snaphanen. Wy gingen alsoo met hem 's nagts door de heymelijke straten van de Stad / die hy wel kende / en wy sprongen over de Wallen / die aan eene zijde vervallen waren / en gingen ons op een hooge Berg / tusschen de Rotsen en Klippen verbergen. Worden met Wapenen voorsien.

's Daags daar aan volgende / wierden 400 Turksche Ruyters op alle straten uytgesonden / om ons wederom op te vangen. Dog wy / konnende dit van de hoogte des Bergs af sien / bleven stil leggen / tot dat de nagt aanquam / daar wy van den Berg afquamen / en onse reys vervolgden. Wy hadden ontrent vier uuren gegaan / als ons vier Turksche Ruyters te gemoet quamen. Dese kenden ons aan onse naaktheyd / dat wy Slaven waren / Schmid word aangerand door vier Ruyters.

1610. renddden derhalven op ons aan/ schreeuwende/ Prekti janer, hanti kaschma isterchen: dat is/ gy ligtvaardige Schelmen, waar wilt gy heen loopen? Sy trokken hare Sabels van leer/ en dagten dat wy ons goedwillig weder souden gevangen geven: dog wy/ de dood voor oogen siende/ indien wy weerom keerden/ spraken malkander den moed in/ en onse Stokbewaarder schoot eenen Turk, dat hy van sijn Paard tuymelde; hier op wierd de tweede ook geschooten/ en daar op vloogen'er drie na den Toom van het Paard/ houdende het vast/ en slaande desen Turk op sijn Paard dood. De andere twee wierden van onse Makkers ook op dese wijse gekregen en gedood. Door dese gelegentheyd bequamen wy meer Wapenen/ die wy hooglijk van nooden hadden/ en lieten de Paarden/ vermits wijse niet mede konden nemen/ in 't vrye Veld loopen.

Wy waren nog qualijk anderhalf uur voort gegaan/ of daar quam ons een Wagen/ geladen met Eetwaren/ tegen. Op dese Wagen/ bespannen met twee Ossen/ sat een Turk, die/ niets van ons weetende/ al sagjens na ons toe reed. Wy greepen hem dan ook/ en sloegen hem/ om niet verraden te worden/ dood. Wy sogten op de Wagen/ en vonden soo veel Eetwaren als wy konden bergen; en den Turk agter een struyk gelegt hebbende/ dreeven wy de Ossen uyt de weg/ Veldwaarts in/ en lieten de Ossen/ die wy uytgespannen hadden/ weg loopen.

Schmid is in gevaar van weder gevangen te worden.

Wy waren dan weder gereed/ om gesamentlijk voort te trekken; dog daar quamen weder drie Turksche Ruyters met de bloote Sabel in de hand op ons aansetten; wy verdeelden ons met'er haast in drie hoopen/ soo dat op yder hoop een Turk quam aanstuyven; maar wy groetten deselve met ons Geweer soodanig/ datse alle drie om hals raakten. Desen heelen dag hadden wy geene ontmoetinge meer.

Tegen den avond quamen wy aan een Dorp/ sonden een Hongaar daar na toe/ om te vernemen of'er Turken of Christenen in woonden? Dese Hongaar, ondervonden hebbende/ dat het Christenen waren/

waren / bootschapte het ons; weshalven wy'er na toe gingen / en aan deselve bekent makten / wat rampen en doods-gevaren wy uytgestaan hadden. Dese Lieden / van blijdschap opspringende / dat sy ons uyt de handen der Turken gered sagen / betoonden uyt Christelijke liefde alle beleeftheyd van de weereld aan ons / voorsagen ons met goed eeten / drinken en legging. 1611.

'S Anderen daags heel vroeg trokken wy weer voort / en ontmoetten op de weg seven Turksche Ruyters / die van sins waren na Adrianopel te reysen. Dese besprongen ons op nieuw; maar wy / gekoestert en verquikt sijnde / hadden moeds genoeg / om dese Ruyters in te wagten. Sy vielen dan op ons met groot geweld aan; dog onse Stokbewaarder riep en vermaande ons om getrouwelijk te sullen vegten; en seyde / indien hy sag dat'er onder ons yemand was / die niet standvastig bleef staan / die sou hy selfs overhoop schieten. Sy naderden dan / en wy gaven'er vuur op / schietende drie datse van hare Paarden rolden; de andere vielen des niet tegenstaande op ons aan; maar wy kregen de Paarden by de Teugels / en sloegen de andere vier ook dood. De ligchamen der verslagene smeeten wy agter de Heggen en Struyken / en de Paarden lieten wy sonder Sadelen / die wy ook weg stopten / in 't Veld loopen. Worden weder van seven Turksche Ruyters besprongen.

Maar / dewijl wy sagen / dat wy te veel gevaar onderworpen waren / indien wy langs de gemeene straat reysden / gingen wy ter zijden af door een Veld na een Bosch.

Wy hadden ondertusschen in agt genomen / waar de Schaapharders 's nagts haar optrek hadden; wy besloten derhalven deselve 's nagts te overvallen / en eenige Schapen nevens andere mondkost / mede te nemen. Tusschen dese Schaapharders en de Gevangenen, is een groote haat en verbittering; want de Schaapharders vangen overal de Gevangenen op / en brengen deselve of om hals / of leverense weder aan de Turken over / waar voor sy wel beloont worden. Wy dit alles wetende / namen voor / alle Schaapharders, die wy aantreffen souden / dood te Schaapharders worden om haar quaadheyd aangedaan.

1611. te ſlaan; gingen derhalven 's nagts na dien Oort/ die wy 's daags afgeſien hadden / vonden verſcheyde / en ſloegen deſelve al te maal dood. Alſoo namen wy mede ſoo veel wy konden dragen / en begaven ons hier van daan.

Schmid met ſijne makkers ontmoeten negen Turkſche Soldaten.

Wy reyſden alſoo weder voort / en ontmoetten negen Turkſche Soldaten te voet. Deſe tot ons gekomen ſijnde / ſagen ons ſeer trots aan / en wilden weeten waar wy van daan quamen; dog in plaats van met de Tong antwoord te geven / groetteden wy haar met'er haaſt met ons Geweer en Sabels ſoodanig / en ſloegen'er ſoo verbaarlijk op in / dat wyſe alle ter neder maakten. Dog daar wierden ook eenige van mijne Makkers gewond.

Hoe ſy met deſe Soldaten gehandeld hebben.

Alle Turken die in onſe handen vervielen / plonderden wy / trokken hare Kleederen aan / en namen haar Geweer af / 't geen ons over al wel te pas quam; dog de Paarden lieten wy / gelijk ik reeds geſeyd heb / in 't Veld weg loopen.

Honingbomen.

Op deeſe ſeer gevaarlijke en moeyelijke reys / hebben wy in de Boſſchen dikwils Boomen aangetroffen / die van binnen hol / en vol van Honing waren / daar de Honing wel 3 ellen hoog op malkander ſtond. Wy vonden'er ook Boomen / daar wilde Wijnſtokken by groeyden / die hare Ranken tot boven den hoogſten Top des Booms uytſchooten. De Druyven daar van waren ſeer ſoet en aangenaam van ſmaak.

Hier op wendden wy onſe reys na de Swarte Wallachy, en quamen na veele uytgeſtaane doods-gevaren gelukkig in de Stad Ternovizza aan; daar wy een mand lang ſtil lagen / om uyt te ruſten.

Ternovizza beſchreven.

Ternovizza is een Stad / van Chriſtenen bewoond / waar in een Waywood, die egter den Turkſchen Keyſer Tribuyt moet geven / ſijn Hof houd. Hier op reyſden wy na Sevenbergen of Tranſſilvanien, en quamen eyndelijk in een Dorp / daar ons de Schout voor Verſpieders aanſag. Hy / om van de waarheyd verſekert te ſijn / toetſte ons op de volgende manier: Hy liet ons weeten / dat hy ons deſe nagt ſoude vry houden; beval daar op de Weerd / dat

dat hy ons Verkens-vlees soude voorsetten. Hier is aan te merken / dat de Turken een afkeer van Verken-vlees hebben. Wy aten'er wakker af / en hy / dit vernomen hebbende / quam dien avond nog by ons / en beloofde / sorg te sullen dragen / dat wy gelukkig na Cronstad souden overgebragt worden / daar wy dan soo goed als in een behoude Haven souden wesen. 1611.

Schmid geraakt onder de Christenen.

Dese prijswaardige Man / dien ik al mijn leven lang verpligt ben / liet ons den weg wijsen door Boeren / die met ons gingen; en hy gaf ons ook een Brief van Recommandatie aan de Magistraat van Cronstad mede / die ons seer wel te pas quam. Want dese vroome Heeren / lieten ons op haar kosten een geheele maand lang de kost geven en koesteren / en in de Kerken een Aalmoes voor ons Collecteeren. Na dat wy wederom verquikt waren / soo hadden dese Heeren nog de beleeftheyd / datse ons door 50 Voetknegten na Hermanstad lieten geleyden; daar wy weder op Sads-kosten een geheele maand lang aten en dronken / en voor ons wierd al weder een Aalmoes in de Kerken versameld.

Schmid komd te Clausenburg aan.

Hier op wierden wy wederom door Soldaten tot de Stad Clausenburg geconvoyeert; daar wy niet vertoefden / ter oorsaak / dat eenen van mijne Makkers, sijnde / 15 jaren geleden / van de Tartaren gevangen genomen / nu niet ver meer van sijn geboorte plaats af was. Alsoo reysden wy voort / en quamen daar na te Sackmar aan.

Sackmar de Stad, en een wonderlijk voorval hier geschied.

Hier lagen wy weder een halve maand lang stil. Een uur buyten de Stad Sackmar was die Hongaar van daan / daar ik soo even van gesproken heb / en die voor 15 jaren van de Tartaren gevangen was. Dese verhaalde ons dan / dat hy / vernomen hebbende / dat de Tartaren in het Land waren gevallen / met'er haast 100 gulden in een Pot onder een Boom had begraven. Hy versogt derhalven het geheele Geselschap / dat wy souden mee gaan / om te sien / of'er het geld nog was. Wy gingen daar na toe / en hy groef een weynigje met sijn Sabel in de grond / en vond de Pot met al het geld wederom /

soo

1611. soo als hy het had daar in gelegd. Hy was'er soo blijde over / dat hy aanstonds de helft aan den Armen vereerde / en ons een nagt bzy hield.

De Stad Caschau. Hier van daan gereyst hebbende / quamen wy te Caschau aan; daar wy weder een maand lang stil lagen. De Magistraat deser Stad vereerde ons weder rijkelijk een Aalmoes; en wy spoeyden weer voort / komende te Eperies aan. Hier vertoefden wy een tijd lang; en vermits ik bedugt was voor meerdere onheylen en gevaren / ging ik na den Palatijn, de Graaf Georg Thurzo, als ook na de Graaf Sigismundus Forgacz, hen ootmoediglijk smeekende om een Paspoort. Dese Heeren gaven my aanstonds dese Paspoorten, die ik hier / tot meerder versekering van mijn wedervaren / heb willen bijvoegen / en luyden als volgd:

COMES GEORGIUS THURCO, de Betthlemffalva, Regni Hungariæ Palatinus, & Judex Cumanorum, nec non de Arva perpetuus, ejusdemque Comitatus supremus ac perpetuus Comes, & Serenissimi Principus ac Domini, Domini *Matthiæ* secundi, Dei gratia Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Slavoniæ, &c. Regis, designati in Regem Bohemiæ, Archiducis Austriæ, Ducis Burgundiæ, &c. Intimus Consiliarius, ac per Hungariam Locumtenens, Uuniversis & singulis præsentes nostras visuris & lecturis, salutem, amicitiam, benevolentiam, quibus vero interest, favorem. Vestræ noverint Dominationes præsentium exhibitorem, *Nicolaum Schmid*, Germanum, dum annis superioribus in servitiis Sacratissimæ Cæsareæ Regiæque Majestatis, inter pedites Germanos extitisset, adverso quodam fato, in diram Turcicam Captivitatem incidisse, atque Constantinopolim abductum fuisse, atque post varia cruciatuum genera perpessa, Dei ter maximi beneficio eliberatum esse, nuncque in Patriam suam redire statuisse; Quocirca Vos universos & singulos, rogamus, Incolis vero Regni Hungariæ & partium ei annexarum, authoritate nostra Palatinali, qua pleno jure fungimur, committimus ac mandamus, quatenus dum & quandocunque præfatus *Nicolaus Schmidt*, ad vestras terras, dominia,

nia, officiolatus, possessiones, aut vestri in medium pervenerit, velint eidem pio aliquo auxilio subvenire, tutumque & tranquillum iter ubique permittere, & per vestros permitti facere; Incolæ vero Regni Hungariæ & partium ei annexarum debeant & teneantur; secus non facturi, & præsentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in Regia liberaque Civitate Epperien, ultima die mensis Maji, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Undecimo. 1611.

COMES GEORGIUS THURZO.

Melnemetchy.

Dat is:

Wy Graaf Georgius Thurzo van Betthlemsfalva Palatijn van het Koningrijk Hongaryen, en Regter in Kuma, mitsgaders Collonel, Regter en Graaf tot Arva, als mede hare Doorlugtigheyds Matthiæ secundi, Koning van Hongaryen, en Bohemen, Aartshertog van Oostenrijk, &c. &c. Geheyme Raad en Steedehouder in Hongaryen, aan alle de geene/ die desen onsen Brief sien en leesen/ onse Groetenisse/ Vriendschap/ enz. Wy maken mits desen een yegelijk bekend/ dat Toonder deses/ Nicolaus Schmidt, geboortig uyt Duytschland, eenige jaren geleden/ in dienst van Hare Keyserlijke Majesteyt/ onder de Infanterye gediend heeft/ en in een Uytval van de Turken gevangen/ in de yselijke Turksche Slaverny geraakt/ en voorts na Constantinopolen gebragt is/ daar hy een geruymen tijd onder het jok van den Aarts-vyand der Christenen sugtende/ en veele ellenden en sware rampen uytgestaan hebbende/ eyndelijk door de hulpe van God Almagtig weder uytgeraakt sijnde/ nu genegen is/ sig weder na sijn Vaderland te begeven: Alsoo is ons vriendelijk versoek aan een yegelijk/ en wy beveelen aan alle onse Inwoonderen des Koningrijks Hongaryen, en andere ingecorporeerde Landen/ dat sy/ ten respect van onse Magt en Ampt/ de voornoemde Nicolaus Schmidt, wanneer deselve in de Landen van onse Heerschappye sal

1611. sal komen / met alle Hulpe en Christelijke pligt / by-springen / en hem over al vrygeleyd geven / en desen onsen Brief / na datse geleesen is / hem weder ter hand stellen / op dat hy door middel van dien verder na sijn Vaderland sou konnen komen. Gegeven in de Koninglijke en Vrye Stad Eperies, den laatsten van May, Anno 1611.

Het andere Schrift / voor een Paspoort verstrekkende / en my van den Graaf Sigismundus Forgacz, ter hand gesteld / luyd als volgt.

COMES SIGISMUNDUS FORGACZ DE GHIMES, Judex Curiæ, & Consiliarius Serenissimi Principis & Domini, Domini *Matthiæ* secundi, Dei gratia, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Slavoniæ, &c. Regis, Archiducis Austriæ, Ducis Burgundiæ, &c. nec non partium dicti Regni Hungariæ superiorum Generalis Capitaneus ac Comitatus Novogradiensis Comes; Universis & singulis cujusvis status, honoris, dignitatis, præeminentiæ & honeste conditionis hominibus, præsentes literas nostras visuris aut lecturis, salutem & nostri officiosum commendationem. Notum facimus præsentium ostensorem, honestum *Nicolaum Schmidt*, Dresdensem, è Ducatu Saxoniæ, annis abhinc quinque in diram Turcarum captivitatem venisse, ac Constantinopolim ductum est, unde post multas calamitates perpessas, postquam divina misericordia eliberatus sit, statuit patriam suam repetere. Dominationes vestras igitur hisce rogatas esse volumus, velint prædicto *Nicolao Schmidt*, aditum in sua bona tutum ac securum, & in eisdem commorationem concedere, ac præsenti ejusdem inopiæ, pro Christiana ipsarum pietate, salutari eleemosyna subvenire. Facturæ Dominationes vestræ rem Deo in hac parte admodum gratam, & dicti *Nicolai* precibus, ad ipsum Deum fundendis demerendam. Valere his easdem cupimus. Præsentibus perlectis exhibenti restitutis. Datæ in Civitate libera ac Regia Eperies, primo die Mensis Junii, Anno Domini Millesimo, Sexcentesimo Decimo primo.

COMES SIGISM. FORGACZ DE GIMES.

Dat

1611.

Dat is:

Wy Graaf Sigismundus Forgacz de Ghimes, hare Doorlugtigheyds / Matthiæ de Tweede, Koning van Hongaryen, Bohemen, en Aartshertog van Oostenrijk, &c. &c. Hof-Regter en Raad / mitsgaders Overste Veldheer in Hongaryen, en Graaf van Novograd, aan alle en een yegelijk / van wat staat of qualiteyt deselve sijn / die desen onsen Brief sien en leesen / onse Groetenisse en Vriendschap / enz. Wy maken bekend / dat Toonder deses / de eersame Nicolaus Schmidt, geboren te Dresden, in 't Hertogdom van Saxen, nu vijf jaren geleden / in de sware Turksche Slaverny geraakt / en na Constantinopolen gebragt is / maar door de goedheyd van God Almagtig daar weer uytgeraakt sijnde / van sins is na sijn Vaderland te keeren: Alsoo is ons vriendelijk versoek aan een yegelijk / datse dese voornoemde Nicolaus Schmidt willen over al vry geleyde geven / hem Herbergen / en met een Christelijk Aalmoes bystpringen. God de Heer sal'er behagen in hebben / en de voornoemde Nicolaus Schmidt sal verpligt blijven / voor sulke weldaden met sijne yverige Gebeden U E. aan God te beveelen. Wy beveelen U E. in de Goddelijke bescherminge / biddende aan hem desen Brief / wanneer U E. deselve sult geleesen hebben / wederom ter hand te stellen. Gegeven in de vrye en Koninglijke Stad Eperies, den 1 July, Anno 1611.

Met dese Paspoorten, gegeven van de twee grootste Heeren en Stedehouderen des Koningrijks van Hongaryen, begaf ik my weder op de reys / en quam met het overgeblevе Geselschap te Leuppa aan. Hier scheydden wy Reysgenoten van malkander: want van de Ongaren de eene hier / en d'andere daar heenen / trekken moest / om na sijn geboorte Plaats te komen. Leuppa.

Ik alsoo nog maar alleen sijnde / nam mijn weg op Comorra, daar ik gelukkig aanquam / en nog veel oude Soldaten van mijn kennisse aantrof / die Comorra,

1611. met my / nu ses jaren geleden / onder het Regiment van Mansveld gediend hadden. Dese bewesen my veel goeds / en wendden alle mogelijke sorg en vlijt aan / om mijne reyse verders na mijn Vaderland te bevorderen. Ik verliet alsoo Comorra, daar ik drie weken lang vertoefd had / nemende mijne reys op Raab, Ongarisch Altenburg en Presburg, daar ik weder veerthien dagen stil lag. Van Presburg voortreysende / quam ik te Ongarisch-Heimburg aan / en eyndelijk / na veele uytgestane doods-gevaren, moeyten en ellenden / op den Duytschen Bodem te Weenen, in Oostenrijk.

Schmid komt in sijn geboorte Stad.

Terwijl ik nu buyten gevaar was / spoeyde ik, byna dag en nagt voortgaande / tot dat ik in mijn seer waarde / en duysendmaal gewenschte geboorte Stad Dresden aanquam.

Wat nu voor straffen geleden hebben de Moren, onse Bewaarders / die na onse Boeyen niet omgesien hadden / doen wy 't ontsnapten / heeft my door een schrijven bekent gemaakt de Geheymschrijver van de Afgesant des Roomsche Keysers / de Heer Michael Startzer, resideerende doenmaals aan het Hof van de Turksche Keyser / en die my in mijne Slaverny veel goeds bewesen heeft / en naderhand weer na Weenen gekeert is; luydende de Brief als volgd:

U E. aangenaam schrijven, waar in gy uwe Dankbaarheyd voor de weynige weldaden, van my in uwe *Slaverny* genooten, betoont, heb ik wel ontfangen. Wat de Weldaden aangaat, is het mijn *Christelijke* pligt geweest, een goed *Christen* behulpsaam te sijn, bysonder de soodanige, die in eene harde dienstbaarheyd onder het onverdraaglijke Jok van dese *Barbaren* sugten: en ik heb ook niet minder blijdschap gehad, verneemende dat U E. gesond en gelukkig in uw Vaderland gekomen sijt. Na uwe en uwer Medebroederen vlugt, sijn de Bewaarders ellendig op de Voetsolen geslagen geworden, en een half jaar lang in uwe plaats aan de Riemen op de *Galley* geboeyt; dog na die tijd weer ontslagen. Uw' Vriend *Georg Dube*rig is in de Boeyen overleden. Den *Turkschen* Keyser *Sultan Osman*, hebben de *Janitsers* gevangen en *ge-*

stran-

ſtranguleert; 't welk een groote verandering aan 't Hof veroorſaakt heeft. Voor ditmaal niet meer, als van my ſeer vriendelijk gegroet, en de Goddelijke Beſchermingc bevolen. Gegeven in *Weenen*, den 16 *Auguſtus* 1618. 1611.

MICHAEL STARTZER.

In deſe mijne harde Gevankenis / heb ik egter nog ſoo veel geprofiteert, dat ik de Turkſche Taal ben magtig geworden / en ſal daarom eenige woorden / ſeer dienſtig voor de geene / die een Reys moeten doen door de Landen der Turken, hier by voegen.

Van God en de Geeſten.
Allah God.
Bamber Chriſtus.
Meleck Aarts-Engel.
Feriſte Engel.
Efrenler Heylig.
Trſchedan Duyvel.

Van de Elementen.
Gogh Hemel.
Ay Maan.
Atheiſch Vuur.
Su Water.
Karr Sneeuw.
Buſs Ys.
Sitzſchak Warm.
Scheneth Paradijs.
Guniſch Son.
Culdis Star.
Topprak Aarde.
Jammur Regen.
Guldrum Hagel.
Sohg Koude.
Tunni ayden de geheele Weereld.

Van de Metalen.
Alton Goud.
Gumiſch Silver.
Corſchun Loot.
Dæmer Yſer.
Tzſchelzſchik Staal.
Calcu Tin.
Printzſch geel Koper.
Taſch een Steen.
Dobetli Taſch Diamant.

Van de Menſchen.
Adam Menſch of Man.
Adam kotzſch oud Man.
Afrath Vrouw.
Kotzſch Afrath oude Vrouw.
Baba Vader.
Ana Moeder.
Oglan Jonge.
Guſtzſcheſe Meysje.
Lebend een Vryer.
Kartaſch Broeder.
Jugith een Perſoon.
Heſmecker Knegt.
Oldaſch Wageman.

Van het Menſchelijke ligchaam.
Baſch het Hoofd.
Goſe het Oog.
Born de Neus.

1611. *Agſen* de Mond.
Thull de Tong.
Tiſch een Tand.
Caſch de Wijnbrauwen.
Sacall de Baart.
Buz de Knevels.
Kulack het Oor.
Jureck het Hert.
Curſack de Buyk.
Arca de Rug.
Geth de Agterſte.
Oeli de Hand.
Parnack een Vinger.
Darnack de Nagel.
Ajag de Voet.

Van de Dieren.

Phill Elephant.
Deve Kameel.
Kater Muyl-Eſel.
Eſcheck kleyne Eſel.
Adt Paard.
Suſegre een *Buffel.*
Onneck Koey.
Oeckus een Rund.
Goyn Schaap.
Kuſſu Lam.
Kozſch Stier.
Ketſchi Geyt.
Tzſchecke. Bok.
Soëgun Hert.
Sell denus het Wijfje van een Hert.
Domus Verken.
Kurt Wolf.
Tauſchan Haas.
Kupeck Hond.
Samſſer Bunſing.
Tullki Vos.
Kedi Kat.
Sotzſchan Muys.
Kuſch Vogel.
Tauck Hoen.
Horas Haan.
Charenga Eems.
Bith Luys.
Pirre Vloo.
Balck Viſch.
Krauth Kreeft.
Jullan Slang.

Van Spijs en Drank.

Eckmeck Brood.
Eth Vlees.
Kebab Gebraad.
Pengier Kaas.
Suth Melk.
Jurt Karnemelk.
Jummertha Eyeren.
Tzſchorba een Sop.
Getzcheck Koorn-ſpijs.
Tuſs Zout.
Jak Boter : met dit woor word alles betekent w vet is, als
Sedunjak Boom-oly
Tzſcherleganjak Raap-ol
Scherap Wijn.
Scherpet Mee.
Recki Brandewijn.

Van de Boomen.

Agatſch een Boom.
Alma Agatzſch Appe boom.
Alma Appel.
Armut Peer.
Armutz Agatzſch Pee boom.
Goſs Noot.
Goſs Agatzſch Noote boom.
Japrak Blad.
Odun Hout.
Inſchir Vygen.

Drunt

)runtzſch Citroen.
yſum Druyven.
yſum Baga Wijngaarden.
.ahaana Kool.
3ohda Weyt.
Arpa Garſt.
Vohot Suyker-erweten.
ogan Oyen.
armſak Knoflook.
amman Strooy.

Van Kleederen.

Tzoſcha Laken.
Tholoma Kleed.
Kafſthan zeyde Kleed.
Jamberluck Mantel.
Tſachshuir Broek.
Thone Slaapbroek.
Gemlugk Hembd.
Chuſchack Gordel.
Maharma Neuſdoek.
Tzſchiſme Laarſen.
Babutzſch Schoen.

Van de Coleuren.

Jeſchuill Groen.
Carmoſi Rood.
Ac Wit.
Kara Swart.
Joëc Blauw.
Sara Geel.
Mohr Bruyn.

Van Wapenen en Meubilen.

Chelitzſch Zabel.
Ogh Pijl.
Igy Boog.
Ujaun Toom.
Jular Halfter.
Ejer Zadel.
Gumlmelic Beugel.
Bittſchac Mes.
Kaſchuigk Lepel.
Bardack Kruyk. 1611
Tzſchulmek Pot.
Tzſchonac Schotel.
Sophra Tafel.
Juicſic Vingerhoet.
Eplic Gaarn.
Igne Naay-naald.
Macas Schaar.
Kihat Papier.
Kahlen Penne.
Mureceb Inkt.
Jaeſe Schrift.
Muſaff Boek.
Mum Keers.

Van de Tijden.

Jull Jaar.
Jeſſen Somer.
Guſch Winter.
Ay Maand.
Heffta Week.
Ginn Dag.
Tzſchinſchabage 's Morgens.
Olleſaman De Middag.
Acſcham 's Avonds.
Karanlic Duyſternis.
Aydanlic Maneſchijn.

Van de Plaatſen.

Thenis Zee.
Weyer Berg.
Hyſaer Stad.
Kux Dorp.
Tzſchyflicht een Heerlijkheyd.
Baſar Markt.
Hofe Huys.
Sojac kleyne Straat.
Iell groote Straat.

Van Ampten

Sultan Keyſer.
Baſſa Vorſt.

1611. *Beeg* of *Aga* Groot Heer.
Spazy Edelman.
Dobitli Rijk.
Carp Arm.
Memar Metſelaar.
Thuilgan Timmerman.
Tzſchiſlitzchi Boer.
Hor Blind.
Doppal Lam.
Dobetli Sterk.
Egy Goed.
Datli Zot.
Selic Geſond.
Gueſell Schoon.
Theli Leelijk.
Boëg Groot.
Gutzſchuc Kleyn.
Kallan Dik.
Uſun Oprecht.
Kuinach Sonde.

Van de Getallen.

Pir Een.
Iki twee.
Utztſch Drie.
Dort Vier.
Beſchi Vijf.
Alti Ses.
Iedi Seven.
Sekis Agt.
Dokus Negen.
On Tien.
Onbir Elf.
Oniki Twaalf.
Onutſch Derthien.
On dort Veerthien.
On beſch Vijfthien.
On alti Sesthien.
On jedi Seventhien.
On ſekis Agthien.
On dukus Negenthien.
Igermi Twintig.
Igermi pir Een en twintig.
Igermi iki Twee en twintig.
Igermi utſch Drie en twintig.
Igermi dort Vier en twintig.
Igermi beſch Vijf en twintig.
Igermi alti Ses en twintig.
Igermi jedi Seven en twintig.
Igermi ſekis Agt en twintig.
Igermi dokus Negen en twintig.
Otutz Dertig.
Otutz pir Een en dertig.
Kirch Veertig.
Eli Vijftig.
Altimis Seſtig.
Ittmis Seventig.
Tſeltſen Tachentig.
Duckſan Negentig.
Jutz Honderd.
Ben Duyſent, en ſoo voort, datmen altijd een kleyn getal by het groote ſet, als by voorbeeld *Ichi jutz* 200, en *Ichi ben* 2000, *Jutz ben* 100000, &c.

Aanmerking aangaande de

Dit moet ook in de Turkſche Taal aangemerkt worden / dat ſy in het Meervout altijd Lar, of Ler gebruyken. Lar gebruykenſe / wanneer in de eer- ſte

ste Lettergreep van een woord een A is / als Adam een Mensch / in 't Meervout Adamlar, de Menschen: Kahlam een Pen / in 't Meervout Kahlamlar de Pennen / Ec. Dog het Ler gebruykense / wanneer in de eerste Lettergreep en E of I is / als Eckmeck Brood / heeft in 't Meervout Eckmeckler de Brooden: Panjer, Kaas / heeft in 't Meervout Panjerler, de Kasen / Ec.

1611.

Turksche Taal.

Dese woorden / van my hier aangemerkt / sijn seer noodsakelijk om te weten voor de geene / die willen of moeten verkeeren met Turken, Persianen, Armeniers, en Grieken; want alle dese Volkeren gebruyken dese woorden / en bysonderlijk het hier by gevoegde Getal. Waar mede eyndigende / wil ik hoopen mijne Beschrijvinge / als seer getrouwelijk en neerstelijk van my / die selfs alles bygewoond en ondervonden heb / opgesteld / sal den Weetgierigen Leeser behaaglijk sijn.

Schuckur Allah,
God zy geloofd.

E Y N D E.

B L A D-W Y S E R

Der voornaamste saken, in de deftige Reys-beschrijvinge van *Nicolaus Schmidt*, voorkomende.

Car-

—— Ont-

E Y N D E.

